

Mirovinski fondovi u RH i njihova uloga u financijskom i gospodarskom sustavu

Bartolić, Josipa

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Organization and Informatics / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet organizacije i informatike**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:211:704622>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported / Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-16**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Organization and Informatics - Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET ORGANIZACIJE I INFORMATIKE
V A R A Ź D I N

Josipa Bartolić

MIROVINSKI FONDOVI U RH I NJIHOVA
ULOGA U FINANCIJSKOM I
GOSPODARSKOM SUSTAVU

ZAVRŠNI RAD

Varaždin, 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FAKULTET ORGANIZACIJE I INFORMATIKE

V A R A Ž D I N

Josipa Bartolić

Matični broj: 0016143867

Studij: Ekonomika poduzetništva

**MIROVINSKI FONDOVI U RH I NJIHOVA ULOGA U
FINANCIJSKOM I GOSPODARSKOM SUSTAVU**

ZAVRŠNI RAD

Mentorica:

Prof. Dr. Sc. Marina Klačmer Čalopa

Varaždin, ožujak 2023.

Josipa Bartolić

Izjava o izvornosti

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristio drugim izvorima osim onima koji su u njemu navedeni. Za izradu rada su korištene etički prikladne i prihvatljive metode i tehnike rada.

Autorica potvrdila prihvaćanjem odredbi u sustavu FOI-radovi

Sažetak

Životni ciklus čovjeka sastoji se od nekoliko faza: rođenja, školovanja, radnog odnosa te na kraju umirovljenja, stoga će se svatko od nas u jednom trenutku naći u situaciji kada više neće biti radno sposoban. U tim trenucima postat ćemo odgovornost države i pojedinaca. Kada pojedinac više nije u mogućnosti svojim radom ostvarivati prihode, njegov glavni izvor prihoda postaje mirovina. Zbog velike odgovornosti koje mirovine imaju na kvalitetu života osobe, mirovinski sustav predstavlja važan dio socijalne sigurnosti stanovništva svake moderne države. Mirovinski fondovi jedni su od ključnih pokretača koji doprinose djelotvornom financijskom sustavu zbog poticanja dugoročne štednje, gospodarskog rasta i razvoja. Zbog svoje iznimne važnosti u socijalnom i političkom kontekstu, mirovinski fondovi u posljednjih nekoliko godina postaju predmet povećanog interesa svake zemlje. Kao još jedan važan dio socijalne sigurnosti ističe se mirovinsko osiguranje koje omogućuje i osigurava budućim ali i sadašnjim umirovljenicima kvalitetan život i dostatna sredstva. Mirovinski sustav temelji se na tri stupa, prva dva stupa uporište su hrvatskog mirovinskog osiguranja, dok je treći stup dobrovoljan, a osobe u radnom odnosu ga mogu ali i ne moraju odabrati. Svaki zaposlenik ima mogućnost da sam odabere obvezni mirovinski fond u koji želi izdvajati svoja novčana sredstva, te samim time za vrijeme svog zaposlenja ima mogućnost da utječe na svoju budućnost i da si olakša život u trećoj dobi. Veliku ulogu u poboljšanju mirovina nakon odlaska u mirovinu imaju mirovinski stupovi, obvezni i dobrovoljni fondovi, jer je njihov cilj postizanje veće mirovinske sigurnosti i mirovina uz istodobno smanjenje rizika od starosti, invalidnosti i smrti.

Ključne riječi: mirovinski sustav, mirovinski fondovi, mirovinsko osiguranje, obvezni mirovinski fondovi, dobrovoljni mirovinski fondovi, umirovljenje

SADRŽAJ:

1. UVOD.....	1
2. MIROVINSKI SUSTAV U RH.....	2
2.1. Vrste mirovinskih sustava.....	2
2.2. Funkcije mirovinskih sustava	3
3. MIROVINSKA REFORMA U HRVATSKOJ	4
3.1. Mirovinska reforma 1999. godine	5
3.2. Mirovinska reforma 2002. godine	6
4. SUSTAV MIROVINSKOG OSIGURANJA.....	9
4.1. Prvi stup mirovinskog osiguranja.....	10
4.1.1. Stanje sustava mirovinskog osiguranja na temelju generacijske solidarnosti na dan 31.12.2021.	11
4.2. Drugi stup mirovinskog osiguranja.....	15
4.3. Treći stup mirovinskog osiguranja.....	16
5. INSTITUCIJE U HRVATSKOM MIROVINSKOM SUSTAVU.....	19
5.1. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje.....	19
5.2. Hrvatska agencija za nadzor financijski usluga	19
5.3. Središnji registar osiguranika.....	20
5.4. Banka skrbnik.....	20
6. MIROVINSKI FONDOVI.....	22
6.1. Obvezni mirovinski fondovi.....	22
6.1.2. Analiza obveznih mirovinskih fondova	23
6.2. Dobrovoljni mirovinski fondovi	24
6.2.1 Analiza dobrovoljnih mirovinskih fondova.....	25
7. UTJECAJ NA GOSPODARSKI I FINANCIJSKI SUSTAV RH.....	27
7.1. Utjecaj na razvoj gospodarstva i državnih financija	27
7.2. Zakonska regulativa	28
7.3. Projekti financijske i mirovinske pismenosti.....	29
7.3.1. Rezultati istraživanja mirovinske pismenosti stanovništva RH	30
8. ZAKLJUČAK	36
9. LITERATURA.....	38
10. DODATAK.....	42

1. UVOD

Tema ovog završnog rada su mirovinski fondovi i njihov utjecaj na gospodarski i financijski sustav Republike Hrvatske. Dostojanstvena starost i bezbrižan nastavak života nakon umirovljenja želja je svih budućih umirovljenika. Kako bi se osigurano nastavak kvalitetnog i bezbrižnog života i u trećoj životnoj dobi od iznimne je važnosti pravilna upoznatost stanovništva sa karakteristikama i pogodnostima kako mirovinskog sustava tako i mirovinskih fondova. Iz godine u godinu sve se veća pažnja stavlja na starenje populacije i porast broja umirovljenika i nepovoljan odnos između osiguranika i umirovljenika, što samim time stavlja i veliki naglasak na mirovinski sustav. Mirovinski sustavi, odnosno njihova organizacija i postojeći problemi postaju sve aktualnija tema u javnosti i u društvu. Upravo iz tog razloga odlučila sam u ovom završnom radu veću pažnju posvetiti upravo njima.

Cilj ovog rada je proširiti znanje i opisati temeljne pojmove vezane uz mirovinski sustav, mirovinske reforme, mirovinske fondove, institucije mirovinskog sustava, kao i utjecaj na gospodarstvo i financije. Da bi se došlo do željenih rezultata koriste se podaci prikupljeni iz različitih sekundarnih izvora, dostupnih stručnih literatura, internetskih članaka te brojne službene stranice sustava hrvatskog mirovinskog osiguranja. Nadalje, u sklopu završnog rada provedeno je i anketno istraživanje u kojem su postavljena pitanja vezana uz poznavanje osnovnih mirovinskih pojmova, kao pitanja usmjerena na stavove anketirane populacije vezano uz mirovinske fondove. Metode korištene pri pisanju ovog rada su metoda deskripcije pomoću koje su opisane činjenice, povijesna metoda uz pomoć koje su opisani povijesni događaji, metoda analize za raščlanjivanje složenijih pojmova na jednostavnije dijelove te metoda anketiranja za prikupljanje primarnih podataka i stavova o predmetu istraživanja.

Rad je koncipiran u devet poglavlja, a započinje uvodom, gdje se opisuje tematika rada i ciljevi koji se žele postići. Nakon uvoda, slijedi poglavlje koje govori o mirovinskom sustavu u Republici Hrvatskoj, dok treći dio daje uvid u mirovinske reforme koje su provedene kroz godine. Organizacija sustava mirovinskog osiguranja prikazana je u četvrtom poglavlju, dok se u petom poglavlju navode institucije koje su uključene u rad mirovinskog sustava. Šesto poglavlje govori o mirovinskim fondovima, obveznim i dobrovoljnim, kao i njihovoj analizi, dok sedmo poglavlje daje uvid na utjecaj mirovinskih fondova na gospodarski i financijski sustav. U sklopu tog poglavlja provedeno je i anketno istraživanje vezano uz upoznatost stanovništva sa pojmovima mirovinske pismenosti te njihovim stavovima prema mirovinskim fondovima. Na kraju rada iznosi se zaključak i stajalište, te se u kratkim crtama iznose glavne činjenice o istraženoj temi.

2. MIROVINSKI SUSTAV U RH

Život svakog pojedinca ispunjen je brojnim prekretnicama, te svako životno razdoblje sa sobom nosi brojne promjene i prilagodbe pa tako i odlazak u mirovinu. Upravo iz tog razloga važno je dobro se pripremiti i informirati o mirovinskom osiguranju kako bi ta promjena bila što jednostavnija i lakša. Mirovinski sustav predstavlja vrlo važnu komponentu socijalne sigurnosti svake zemlje pa tako i Republike Hrvatske, a u ovom odlomku detaljnije će se objasniti vrste i funkcije mirovinskih fondova.

2.1. Vrste mirovinskih sustava

Osiguranje od rizika starosti, invalidnosti i gubitka hranitelja regulira skup pravnih normi, financijskih i institucionalnih aranžmana temeljem kojih je definiran mirovinski sustav, a u našoj zemlji njime je obuhvaćeno je nešto više od milijun i pol osiguranika (Vuković S., 2005.) S obzirom na kategorije osiguranika, upravljanje mirovinskim fondovima, načinu financiranja te raspodjele imovina mirovinski sustav sastoji se od nekoliko kategorija, a to su: (Puljiz V., 2007.)

- Javni i privatni fondovi – javni mirovinski fondovi su fondovi kojima upravlja država ili od nje ovlaštena tijela, dok privatni mirovinski fondovi su fondovi kojima upravljaju privatne financijske institucije.
- Obvezni i dobrovoljni fondovi – razlikuju se ovisno o tome obvezuje li država osiguranike na plaćanje doprinosa iz kojih se financiraju mirovine.
- Fondovi definiranih davanja i fondovi definiranih doprinosa – kod fondova definiranih davanja mirovine su unaprijed zadane mirovinskom formulom, a država jamči njihovu isplatu, a kod fondova definiranih doprinosa mirovina izravno ovisi o uplaćenim doprinosima osiguranika u mirovinske fondove.
- Univerzalni fondovi i fondovi utemeljeni na osiguranju zaposlenih – univerzalni su fondovi namijenjeni svim građanima i oni se financiraju putem poreza i drugim javnim prihodima, s druge strane fondovi utemeljeni na osiguranju zaposlenih namijenjeni su osiguranicima i o njima ovisnim članovima obitelji, a financiraju se doprinosima zaposlenika i poslodavaca.
- Fondovi na temelju generacijske solidarnosti i fondovi na temelju kapitalizirane mirovinske štednje – kod prve vrste bitna je preraspodjela od bogatiji prema siromašnijim kategorijama umirovljenika, dok je kod druge vrste mirovina u prvom planu osobna odgovornost osiguranika, a visina mirovine ovisi o ukupno uplaćenim doprinosima i njihovoj kapitalizaciji.

Danas su mirovinski sustavi kombinacija različitih vrsta s obzirom na način financiranja, raspodjelu, organizaciju i upravljanje. Umjesto sustava s jednim imamo sustave sa više

mirovinskih stupova, točnije mješovite sustave koji funkcioniraju po modelu Svjetske banke. Karakteristike mješovitih sustava su javno te privatno vlasništvo, i mješovita narav obveznog mirovinskog osiguranja što se u prvom redu odnosi na generacijsku solidarnost i kapitalizaciju. (Rismondo M., 2009.)

2.2. Funkcije mirovinskih sustava

Mirovinski sustav suvremenih država ima nekoliko važnih funkcija, a među najvažnijim funkcijama je sposobnost raspoređivanja dohotka pojedinca i njihovih obitelji tokom cijelog životnog ciklusa, pojedinačna i nacionalna štednja, te održavanje socijalne ravnoteže. (Strategija razvitka Republike Hrvatske, „Hrvatska u 21. stoljeću“, bez dat.) Mirovinski sustav pojedincima ali i članovima njihovih obitelji služi kao mehanizam raspodjele potrošnje tijekom njihova životnog vijeka, posebno nakon završetka radnog vijeka, u slučaju invaliditeta ili gubitka hranitelja tj. kada osiguranici i od njih uzdržavani članovi nisu u stanju zarađivati sredstva za život. Mirovine predstavljaju važan oblik kako individualne tako i nacionalne štednje koja je važna za same građane i društvo u cjelini. (Puljiz V., 2007).

Nadalje, još jedna od važnih funkcija mirovinskog sustava je održavanje solidarnosti unutar društva jer se unutar mirovinskog sustava odvija vertikalna i horizontalna redistribucija dohotka. Vertikalna redistribucija podrazumijeva redistribuciju dohotka od bogatijih prema siromašnijim kategorijama umirovljenika, dok horizontalna redistribucija ide u korist onim umirovljenicima koji su u posebnoj životnoj situaciji te imaju dodatne troškove pa su im iz tih razloga potrebna veća sredstva za život (umirovljenici s ovisnim ili brojnim članovima obitelji), te se vrlo često se odvija unutar iste društvene kategorije. (Enciklopedija.hr, bez dat.) Opseg redistribucije ovisi o načelima na kojima je mirovinski sustav utemeljen. Opseg redistribucije manji je u zemljama liberalne orijentacije gdje se naglasak stavlja na privatne mirovine koje ovise o iznosu uplaćenih individualnih doprinosa osiguranika, što dovodi do manje preraspodjele dohotka u korist siromašnijih kategorija umirovljenika. Preraspodjela je veća u zemljama koje u okviru javnih mirovinskih sustava održavaju visoku razinu socijalne solidarnosti te samim time ublažavaju socijalnu nejednakost unutar umirovljeničke populacije (Puljiz V., 2007).

3. MIROVINSKA REFORMA U HRVATSKOJ

Posljednjih nekoliko desetljeća, javni mirovinski sustavi, a posebno oni utemeljeni na tekućoj raspodjeli zapali su u krizu. Iz tog razloga brojne zemlje provele su ili još uvijek provode reforme kako bi se prilagodile promijenjenim gospodarskim i socijalnim uvjetima. Možemo istaknuti nekoliko uzroka mirovinske krize. Kao prvi razlog možemo navesti demografske uzroke krize i to u prvom redu starenje populacije, odnosno povećanje udjela starijih stanovnika u ukupnoj populaciji te opadanje stope nataliteta. (Puljiz V., 1998.). Starenje populacije javlja se kao rezultat povećanja životnog vijeka s jedne strane te smanjenja broja novorođene djece s druge strane, a kao posljedica toga javlja se generacijska neravnoteža zbog koje brojni mlađi i srednji slojevi stanovništva moraju uzdržavati sve brojnije starije stanovništvo. (Puljiz V., 1998.) U Hrvatskoj, stanovništvo u dobi iznad 65 godina 2001. godine sačinjavalo je 15,9% ukupnog stanovništva, a već krajem 2005. godine njihov se udio lagano povećavao na 16,9%, to znači da sa takvim umjerenim rastom, 2050. godine postotak te dobne skupine iznositi će 24,3% hrvatskog stanovništva. (Puljiz V., 2007.). Prema najnovijim podacima popisa stanovništava iz 2021. godine u Hrvatskoj je u dobi iznad 65 godina 22,5% ukupnog stanovništva (Državni zavod za statistiku [DZS], bez. dat.). S druge strane stopa fertiliteta u Hrvatskoj je 2005. godine iznosila 1,42, dok prema najnovijim podacima za 2020. godinu ona iznosi 1,48 što je znatno ispod stope proste reprodukcije stanovništva za koju je nužna stopa fertiliteta od najmanje 2,1. Kod hrvatskog stanovništva vidljiva je negativna stopa reprodukcije, sve je manje mladih, što dovodi do „starenja odozdo“, a zbog povećanja životnog vijeka sve je više starijeg stanovništva pa je samim time prisutno i „starenje odozgo“. Pojam „starenje odozgo“ odnosi se na povećanje udjela starijeg stanovništva u ukupnoj populaciji, što rezultira produženjem očekivanog trajanja života (Živić D., 2020.)

Krizu mirovinskog sustava uzrokovala je i promjena u strukturi rada te povećana nezaposlenost. Tehnološka revolucija uz brojne koristi sa sobom je donijela i višak radne snage. Raspale su se stare gospodarske strukture pa je mnogo ljudi ostalo bez posla. Uz to sve je više bio prisutan povremeni rad, djelomični rad i ostali oblici neformalnog rada. Sve je više atipičnih i fleksibilnih oblika zaposlenosti koji su izrazito nepogodni za financiranje fondova socijalne sigurnosti i održavanje postojećeg sustava. Krizi mirovinskog sustava u prilog ne ide ni siva ekonomija koja je dobila veći zamah tijekom postsocijalističke tranzicije. Današnja struktura zaposlenih, kao i siva ekonomija nije povoljna za financiranje socijalne sigurnosti utemeljene na Bismarckovim načelima. Neka od Bismarckovih načela su:

- Prijedlogom zakona nastojalo se obvezati poslodavce da osiguraju svoje zaposlenike u slučaju nesreće na radu. Prema tom prijedlogu zakona poslodavci su trebali plaćati doprinos osiguranju kojima bi upravljala država.

- Uvedeno je bilo i obvezno zdravstveno osiguranje, a tom se reformom nastojalo obuhvatiti prvenstveno najsiromašnije radnike. Radnici su prema toj reformi trebali plaćati dvije trećine sredstava u zdravstvene fondove, dok bi jednu trećinu plaćali poslodavci.
- Izglasan je bio Zakon o nesreći na radu, i prema njemu poslodavci su bili obvezni uplaćivati doprinose u zajedničke korporativne blagajne iz koje se kasnije isplaćivala naknada za invaliditet koja je proizašla iz nesreće na radu. (Puljiz V. 1995.)

To dovodi do toga da su smanjeni priljevi sredstava doprinosa osiguranika, te sve većeg deficita u mirovinskim fondovima kojeg država mora sufinancirati.

Globalizacija je smanjila suverenitet države-nacije, a ojačala položaj poduzeća u gospodarskoj i socijalnoj sferi. Poduzeća tim načinom vrše pritisak na državu da se smanje troškovi rada i doprinosa koji se uplaćuju za mirovine. Upravo se iz tog razloga danas favoriziraju sustavi individualizacije i kapitalizacije mirovina u kojima se mirovinski teret prenosi na osiguranike. (Polović I., bez dat.) To su sustavi individualizirane kapitalizirane štednje koji mogu biti obvezni ili dobrovoljni. Tim se načinima nastoji smanjiti troškovni pritisak na javne financije koje su pod nadzorom međunarodnih financijskih institucija i to Međunarodnog monetarnog fonda i Svjetske banke.

Zbog teškog stanja hrvatskog mirovinskog sustava, sredinom devedesetih godina započela je priprema hrvatske mirovinske reforme, dok je ključnu ulogu u reformi imala je Svjetska banka. (Puljiz V. 2007.).

3.1. Mirovinska reforma 1999. godine

Hrvatska mirovinska reforma provedena je u dvije faze. Prva faza uključivala je malu i veliku reformu. Godine 1999. započela je tzv. „mini reforma“ koja je bila usmjerena racionalizaciju i kontrolu tekućih mirovinskih troškova, a njezin cilj je bio učiniti mirovinski sustav održivim. (Vlada Republike Hrvatske, bez dat.) Za budućnost mirovinskog sustava od većeg značaja bila je „velika reforma“ tzv. parametarska reforma. Ta je reforma definirana u Zakonu o mirovinskom osiguranju iz 1998. godine (NN 102/98). Njome je uvedeno trodijelno mirovinsko osiguranje, uspostavljen je model obveznog mirovinskog osiguranja kroz dva stupa: međugeneracijska solidarnost i individualna kapitalizirana štednja, a pored toga, uvedena je i mogućnost dobrovoljne štednje za starost, te je doneseno još nekoliko zakona kojima se reguliraju promjene u mirovinskim sustavima. (Zakon o mirovinskom osiguranju, bez dat.) Nadalje, neke od najvažnijih mjera uključuju:

- Produžuje se zakonska dob za odlazak u mirovinu za 5 godina, na način da se od 1999. godine svake godine za šest mjeseci podiže dob odlaska u mirovinu. Po isteku

desetogodišnjeg razdoblja, muškarci će odlaziti u mirovinu sa navršenih 65 godina umjesto ranijih 60, dok će žene odlaziti sa 60 godina umjesto ranijih 55 godina.

- Povećanje razdoblje zaposlenosti na temelju kojeg se obračunava mirovina, prema novom Zakonu više se ne uzima deset prema visini plaće za osiguranika najpovoljnijih godina, već će od 2010. godine ono obuhvatiti cijeli radni vijek osiguranika.
- Pooštравaju se uvjeti za odlazak u prijevremenu starosnu mirovinu, uz to propisani su teži uvjeti za odlazak u invalidsku mirovinu i izmijenjen je postupak utvrđivanja invalidnosti.
- Uvedena je profesionalna invalidnost što znači da osoba koja izgubi radnu sposobnost za određene poslove može obavljati druge poslove primjerene njezinim radnim sposobnostima.
- Uspostavljena je i nova formula za izračun mirovina koja se temelji na bodovnom sustavu. Množenjem broja osobnih bodova umirovljenika, aktualne vrijednosti mirovine te mirovinskog faktora, umirovljenici mogu izračunati kolika bi im bila visina buduće mirovine. Budući umirovljenici, obračun svoje mirovine temelje na dužini staža i visini plaća koju su ostvarili tijekom svojeg radnog vijeka. (Bejaković P. et. al., 2011.)

Ukupna stopa doprinosa 2001. godine smanjena je sa 21,5% na 19,5%, od čega 14,5% bilo je predviđeno za financiranje prvog stupa međugeneracijske solidarnosti, a 5% za financiranje drugog stupa kapitalizirane mirovinske štednje. (Potočnjak Ž., 2000.) Godine 2003. stopa mirovinskog doprinosa povećala se na 20% bruto plaće osiguranika, od čega je 15% namijenjeno financiranju prvog, a 5% za financiranje drugog stupa mirovinskog osiguranja. (Petrović S., 2007.) Svim tim mjerama nastojalo se doprinijeti financijskoj održivosti mirovinskog sustava, a kao rezultat ističe se i stabilizacija broja umirovljenika, poboljšanje omjera umirovljenika i osiguranika te pada udjela troškova u BDP-u. No, parametarska reforma uzrokovala je pad mirovina umirovljenika nakon 1999., a pojavile su se i druge nepravilnosti vezane u prvi stup koje su zahtijevale određene promjene i prilagodbe. (Puljiz V., 2007.).

3.2. Mirovinska reforma 2002. godine

Druga faza mirovinske reforme bila je puno radikalnija i sa sobom je donijela bitnu promjenu strukture mirovinskog sustava. Reforma je bila određena zakonima 1998. i 1999. godine, dok je u primjeni od 2002. godine. Od tada se mirovinski sustav Republike Hrvatske temelji na trodijelnom mirovinskom osiguranju. Za prvi stup međugeneracijske solidarnosti izdvaja se tri četvrtine doprinosa, dok se u drugi stup kapitalizirane mirovinske štednje izdvaja četvrtina mirovinskih doprinosa. Nadalje, propisano je da u drugi stup mirovinskog osiguranja obavezno ulaze svi osiguranici koji su do 2002. godine imali manje od 40 godina života, a po

slobodnom izboru oni osiguranici koji su u vrijeme uvođenja drugog stupa imali između 40 i 50 godina. (Milidrag Šmid J., 2011.)

Prvi mirovinski stup ostaje obvezni i javni utemeljen na tekućem financiranju s unaprijed određenim davanjima te njima upravljaju subjekti javnog prava. Drugi stup temelji se na načelu individualne kapitalizirane štednje, te njima upravljaju subjekti privatnog prava. (Strategija razvitka Republike Hrvatske, „Hrvatska u 21. stoljeću“, bez dat.) Nositelji osiguranja mirovinska su društva koja su utemeljena Zakonom o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima (NN 49/99). Mirovinsko društvo definiramo kao trgovačko društvo osnovano u pravnom obliku dioničkog društva ili društva s ograničenom odgovornošću. (Zakon o obveznim mirovinskim fondovima, NN 19/14) Prije samog početka poslovanja mirovinska društva trebaju dobiti od Agencije autorizaciju za osnivanje mirovinskih društava, a zatim Agencija izdaje odobrenje za rad. (Zakon o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima, NN 49/99). U obveznim mirovinskim fondovima prikuplja se dio doprinosa osiguranika drugog stupa mirovinskog osiguranja.

Osiguranici imaju slobodu izbora mirovinskog fonda u koji će ulagati svoje doprinose, te uz to dobivaju svoj osobni račun u fondu u koji u bilo koje vrijeme imaju pravo uvida i koji se vodi u obračunskim jedinicama. Prikupljeni doprinosi kapitaliziraju se na različite načine, kako bi se ostvarila što veća dobit, odnosno kao bi se povećala kasnija mirovina osiguranika. Dakle, osiguranici ostvaruju svojevršno vlasništvo nad uloženim sredstvima. (Potočnjak Ž., 2000.) Unutar sustava kapitalizirane štednje nema redistribucije sredstava od bogatih prema siromašnijim kategorijama umirovljenika kao što je to kod sustava međugeneracijske solidarnosti. Sumarno, radi se o individualiziranim mirovinama koje se temelje o uplaćenim doprinosima osiguranika i dobiti ostvarenoj u fondovima. (Potočnjak Ž., 2000.)

Za osobe koje se žele dodatno osigurati za starost, invaliditet te smrt hranitelja uveden je treći stup mirovinskog osiguranja. Treći je stup mirovinskog osiguranja za razliku od drugog mirovinskog stupa u potpunosti dobrovoljan. Država ne nameće obvezu ovog osiguranja, već je nastoji potaknuti određenim mjerama i financijskim poticajima. (Bejaković P., et. al., 2011.) Sponzori dobrovoljnog osiguranja mogu biti poduzeća, sindikati i profesionalne udruge. Autonomija subjekata koji upravljaju sredstvima trećeg stupa veća je nego kod drugog stupa kapitalizirane mirovinske štednje. Ipak, zbog važnosti socijalne sigurnosti građana kod ovog tipa osiguranja, država može intervenirati i vršiti nadzor nad poslovanjem subjekata dobrovoljnog osiguranja. (Potočnjak Ž., 2000.)

Nadalje, 2014. godine Zakonom o mirovinskim fondovima (NN 19/14) uvedeni su obvezni mirovinski fondovi. Mirovinske fondove možemo podijeliti u tri kategorije, a to su fond kategorije A, B i C, te njima upravlja mirovinsko društvo. Mirovinski fondovi različitih kategorija međusobno se razlikuju s obzirom na strategiju ulaganja. Fonda kategorije A najviše je izložen riziku, dok fond kategorije C ima najmanju izloženost riziku.

Izmjenama i dopunama Zakona o mirovinskom osiguranju (NN 121/10) točnije izmjenom članka 30. Zakona o mirovinskom osiguranju izjednačava se dob za odlazak u starosnu mirovinu za žene i za muškarce. Prijedlogom Vlade Republike Hrvatske od 2011. do 2019. godine povećava se dob odlaska žena u mirovinu i to svake godine za šest mjeseci, tako da bi 2030. godine i žene i muškarci u mirovinu odlazili sa navršenih 65 godina života i 15 godina mirovinskog staža (Vlada Republike Hrvatske, bez dat.) Prema izmjeni članka 31. Zakona o mirovinskom osiguranju pravo na prijevremenu starosnu mirovinu stječe osiguranik (žena) u 2030. godine sa navršenih 60 godina života te 35 godina mirovinskog staža.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o mirovinskom osiguranju (NN 119/22) koji je donesen 1. siječnja 2023. godine dolazi do izmjene modela obiteljskih mirovina s ciljem da se korisnicima poveća ukupno mirovinsko primanje tako da se omogući isplata dijela obiteljske mirovine uz korištenje starosne, prijevremene starosne ili invalidske mirovine. Od 1. siječnja 2023. godine povećava se povećava se mirovinski faktor za izračun visine obiteljske mirovine: („HZMO“, bez dat.)

- s dosadašnjeg 0,7 za jednog člana obitelji na 0,77
- s dosadašnjeg 0,8 za dva člana obitelji na 0,88
- s dosadašnjeg 0,9 za tri člana obitelji na 1,0
- te za četiri i više članova obitelji na 1,1.

4. SUSTAV MIROVINSKOG OSIGURANJA

Mirovinsko osiguranje jedna je od grana socijalne sigurnosti Republike Hrvatske, čiji je cilj prevladati socijalne rizike, ostvariti socijalnu solidarnost i pravdu kako bi se ostvario razvoj društva. Sama socijalna sigurnost ovisi o stanju gospodarstva, no gospodarstvo se jako teško može razvijati bez potrebne razine socijalne sigurnosti građana neke zemlje. Hrvatski mirovinski sustav uređen je s nekoliko zakona, a to su: („Mirovinski sustav“, bez. dat.)

- Zakonom o mirovinskom osiguranju (NN 157/13)
- Zakonom o obveznim mirovinskim fondovima (NN 19/14)
- Zakonom o dobrovoljnim mirovinskim fondovima (NN 19/14)
- Zakonom o mirovinskim osiguravajućim društvima (NN 22/14)
- pripadajućim podzakonskim aktima

U Članku 1. Zakona o mirovinskom osiguranju (NN 115/18) propisano je da sustav mirovinskog osiguranja u Republici Hrvatskoj čine:

1. obvezno mirovinsko osiguranje na temelju međugeneracijske solidarnost
2. obvezno mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje
3. dobrovoljno mirovinsko osiguranje na temelju individualne mirovinske štednje

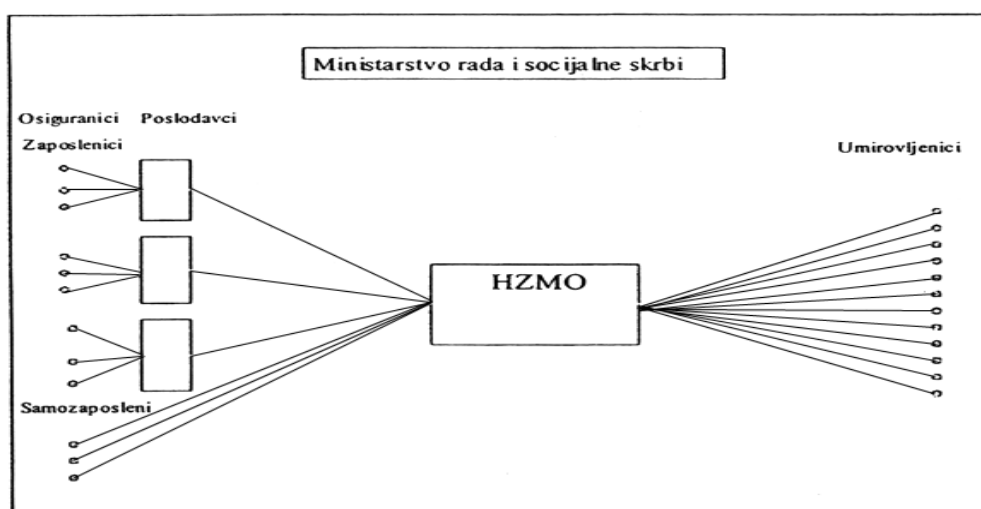
Slika 1. Stupovi mirovinskog osiguranja (HANFA, bez dat.),

Izvor: <https://www.hanfa.hr/edukacija-i-potro%C5%A1a%C4%8Di/financijska-pismenost/izaberi-budu%C4%87nost/>, pristupljeno 19.04.2023.

4.1. Prvi stup mirovinskog osiguranja

Prvi stup mirovinskog osiguranja odnosno sustav međugeneracijske solidarnosti u potpunosti je obavezan te u njega zaposleni osiguranici izdvajaju doprinose u iznosu od 15% koji se uplaćuju u državni proračun odnosno riznicu. Uplaćena se sredstva koriste za isplatu mirovina sadašnjih umirovljenika. Prvi je stup u nadležnosti Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje – HZMO, koji će u skladu sa zakonom započeti sa isplatom mirovina kada osiguranici steknu uvjete za mirovinu. Mirovinsko osiguranje na temelju međugeneracijske solidarnosti temelji se na dva načela, a to su uzajamnost i solidarnost. Načelo uzajamnosti odnosi se na ovisnost visine mirovine o dužini staža te visini plaće, dok se načelo solidarnosti odnosi na socijalnu preraspodjelu u korist određenih skupina. („Mirovinsko osiguranje u RH“, bez dat.) Shodno Zakonu o mirovinskom osiguranju osiguranicima se na načelima uzajamnosti i solidarnosti obavežno osiguravaju prava za slučaj starosti te smanjenja radne sposobnosti uz preostalu radnu sposobnost, djelomičnog ili potpunog gubitka radne sposobnosti, dok se članovima njihovih obitelji osiguravaju prava za slučaj smrti osiguranika, tj. korisnika mirovine. („Mirovinsko osiguranje u RH“, bez dat.).

Sustav generacijske solidarnosti sustav je definiranih davanja. Zakon o doprinosima definira obvezu plaćanja doprinosa za financiranje obveznih osiguranja, među koje je uključeno i mirovinsko osiguranje. Osobe koje su osigurane samo u prvom stupu, su osobe koje su 2002. godine u vrijeme uvođenja drugog stupa imale više od 50 godina i one koje su imale manje od 50, a više od 40 godina života, a nisu se dobrovoljno uključile u drugi stup mirovinskog osiguranja te se u tom slučaju iz njihove bruto plaće izdvaja 20% doprinosa za mirovinsko osiguranje. („Sustav mirovinskog osiguranja“ bez dat.)

Slika 2. Organizacija prvog dijela mirovinskog sustava

Izvor: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_06_97_1230.html, pristupljeno 19.04.2023.

Slika 2. prikazuje organizaciju prvog dijela mirovinskog osiguranja koji je organiziran kao oblik javnog mirovinskog osiguranja. Nositelj osiguranja je javna ustanova u ovom slučaju Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje koji provodi sve važne aktivnosti vezane uz mirovinsko osiguranje. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje od prikupljenih sredstava osiguranika isplaćuje mirovine umirovljenicima. (Strategija razvitka Republike Hrvatske „Hrvatska u 21. stoljeću, bez dat.)

4.1.1. Stanje sustava mirovinskog osiguranja na temelju generacijske solidarnosti na dan 31.12.2021.

Temeljem podataka Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje objavljenih u „Izvešću o radu i poslovanju Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje za 2021. godinu“ na dan 31. prosinca 2021. godine evidentirano je 1.232.601 korisnika mirovine i 1.571.672 osiguranika, te je omjer između korisnika mirovine i osiguranika 1:1,28 što zapravo ukazuje na dosta nepovoljan omjer.

Iz Tablice 1. možemo vidjeti da se broj osiguranika nakon 2008. godine počeo smanjivati kao posljedica gospodarske krize koja je zahvatila i našu državu, a taj trend smanjenja broja osiguranika nastavio se do 2014. godine nakon čega dolazi do povećanja broja osiguranika unatoč negativnim demografskim kretanjima. Kao posljedica pandemije COVID-19 dolazi do usporavanja gospodarske aktivnosti što je rezultiralo blagim smanjenjem broja osiguranika u 2020. godini. (Izvešće o radu i poslovanju Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, bez dat.)

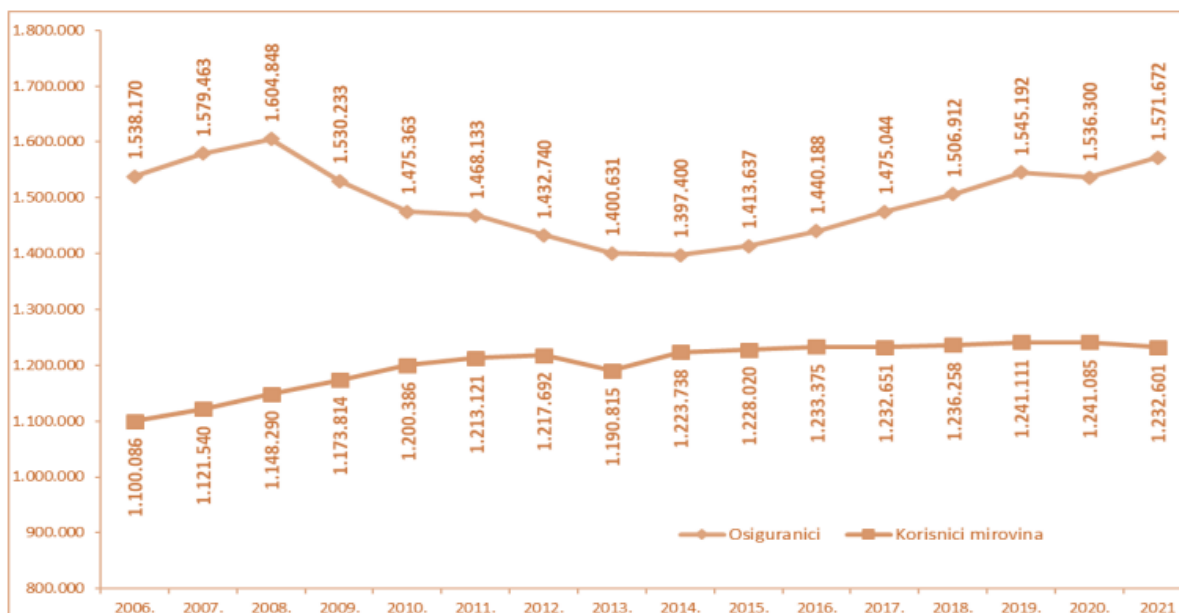
Tablica 1. Broj osiguranika i korisnika mirovina u razdoblju od 2006. do 2021.

Godina	Broj osiguranika	Broj korisnika mirovine	Odnos
2006.	1 538 170	1 100 086	1,40 : 1
2007.	1 579 463	1 121 540	1,41 : 1
2008.	1 604 848	1 148 290	1,40 : 1
2009.	1 530 233	1 173 814	1,30 : 1
2010.	1 475 363	1 200 386	1,23 : 1
2011.	1 468 133	1 213 121	1,21 : 1
2012.	1 432 740	1 217 692	1,18 : 1
2013.	1 400 631	1 190 815	1,18 : 1
2014.	1 397 400	1 223 738	1,14 : 1
2015.	1 413 637	1 228 020	1,15 : 1

2016.	1 440 188	1 233 375	1,17 : 1
2017.	1 475 044	1 232 651	1,20 : 1
2018.	1 506 912	1 236 258	1,22 : 1
2019.	1 545 192	1 241 111	1,25 : 1
2020.	1 536 300	1 241 085	1,24 : 1
2021.	1 571 672	1 232 601	1,28 : 1

Izvor: https://www.mirovinsko.hr/UserDocsImages/listalice/dokumenti/izvjesce_o_radu_2021/files/assets/common/downloads/publication.pdf, pristupljeno 20.06.2023.

Broj korisnika mirovina u razdoblju od 2006. godine do 2016. godine bilježio je spori rast, te je 2017. godine po prvi puta smanjen broj korisnika mirovine. U 2021. godini broj korisnika mirovina smanjio se za 0,7% u odnosu na 2020. godinu. Prethodno je grafički prikazano na Slici 3. (Izvješće o radu i poslovanju Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, bez dat.)

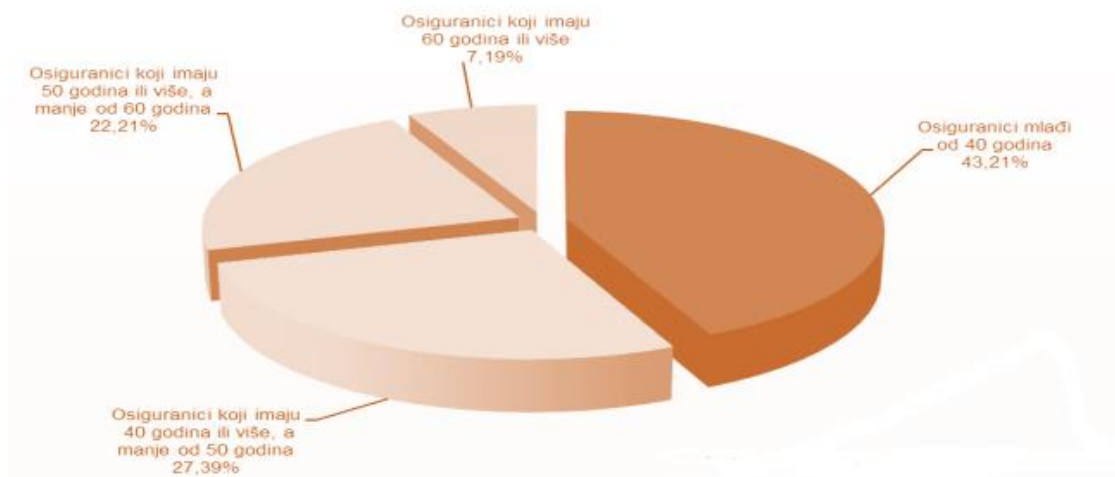

Slika 3. Broj osiguranika i korisnika mirovina na dan 31.12.2021.

Izvor: https://www.mirovinsko.hr/UserDocsImages/listalice/dokumenti/izvjesce_o_radu_2021/files/assets/common/downloads/publication.pdf, pristupljeno 20.06.2023.

S obzirom na dob osiguranika, na dan 31. prosinca 2021. godine, evidentirano je ukupno 1.571.672 osiguranika, a dobna struktura osiguranika je slijedeća: (Izvješće o radu i poslovanju Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, bez dat.)

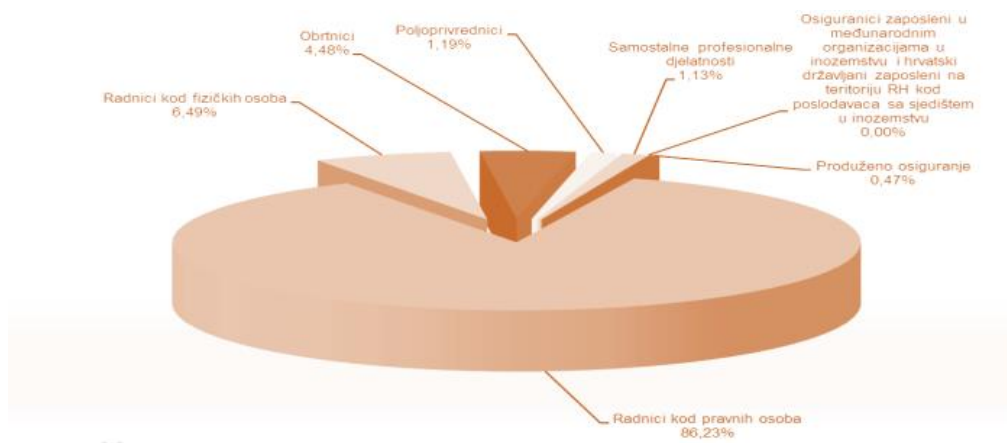
- mlađi od 40 godina – 679 096 (43,21%)
- u dobi od 40 do 49 godina – 430 431 (27,39%)
- u dobi od 50 do 59 godina – 349 091 (22,21%)
- u dobi od 60 i više – 113 054 (7,19%)

Slika 4. Osiguranci prema dobi na dan 31.12.2021.

Izvor: https://www.mirovinsko.hr/UserDocsImages/listalice/dokumenti/izvjesce_o_radu_2021/files/assets/common/downloads/publication.pdf, pristupljeno 20.06.2023.

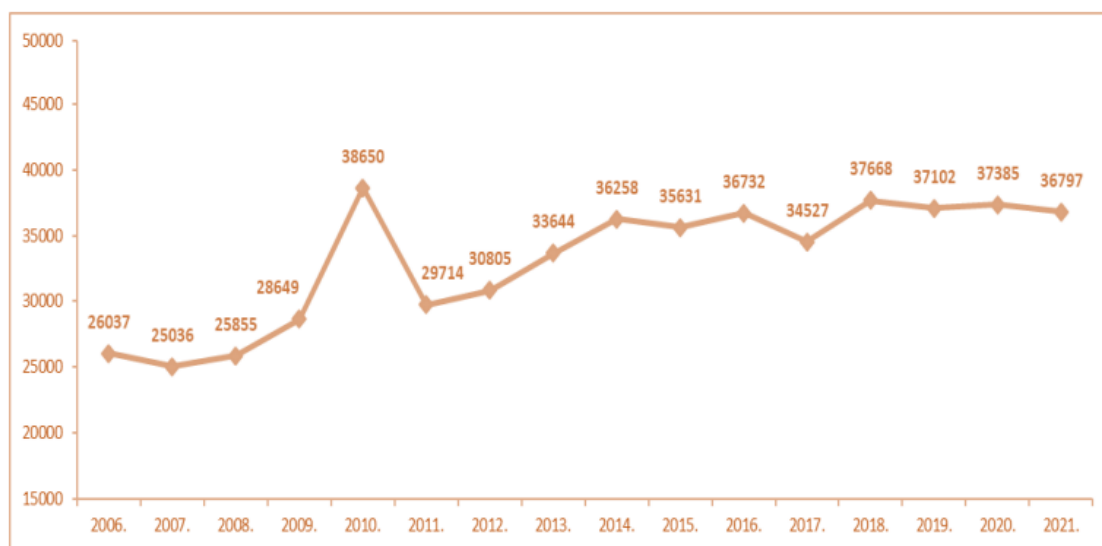
Nadalje, prema osnovama osiguranja evidentirano je 1.355.303 odnosno 83,26% osiguranika zaposlenih kod pravnih osoba te 102.037 odnosno 6,49% osiguranika zaposlenih kod fizičkih osoba. U 2021. godini zaposleno je 70.411 obrtnika, 18.697 poljoprivrednika, 17.794 osiguranika koji obavljaju samostalnu profesionalnu djelatnost, 7.362 osiguranika prijavljenih na produženo osiguranje te 68 osiguranika zaposlenih u međunarodnim organizacijama u inozemstvu i hrvatskih državljana zaposlenih na prostoru Republike Hrvatske kod poslodavca sa sjedištem u inozemstvu. (Izvešće o radu i poslovanju Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, bez dat.)

Slika 5. Osiguranci prema osnovi osiguranja na dan 31.12.2021.

Izvor: https://www.mirovinsko.hr/UserDocsImages/listalice/dokumenti/izvjesce_o_radu_2021/files/assets/common/downloads/publication.pdf, pristupljeno 20.06.2023.

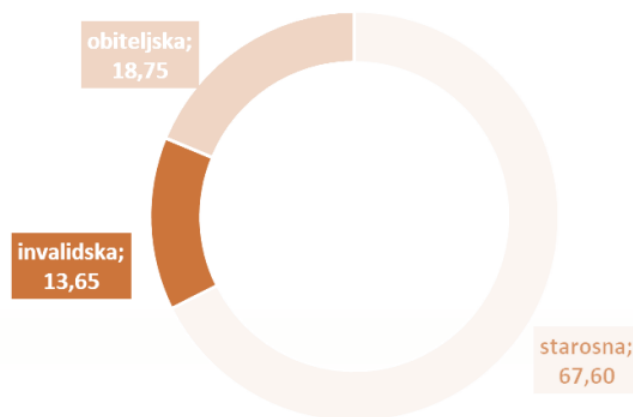
Broj korisnika mirovine u razdoblju od 2006. do 2010. godine stalno se povećava. Priljev novih korisnika bio je najizraženiji i dosegao je svoj vrhunac tijekom 2009. i 2010. godine zbog gospodarske krize te porasta nezaposlenosti, kao i stupanja na snagu novih te strožih odredbi vezanih uz stupanje na snagu novih te strožih odredbi vezanih uz prijevremenu starosnu mirovinu. (Izvešće o radu i poslovanju Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, bez dat.) Od 2017. godine na povećanje broja korisnika mirovine utjecala je činjenica da posljednjih nekoliko godina u mirovinu odlazi najbrojnija generacija – baby boom generacija. Sve osobe koje rođene između 1946. i 1964. godine pripadaju generaciji baby boom-era. Procvatom ekonomije nakon II. Svjetskog rata, većina ljudi mogla si je priuštiti i osigurati dobre životne uvjete, a samim time došlo je i do naglog porasta stope nataliteta, tzv. baby boom-a (Mirovina.hr, 3. rujna 2019.)

Slika 6. Broj korisnika starosne i prijevremene starosne mirovine

Izvor: https://www.mirovinsko.hr/UserDocsImages/listalice/dokumenti/izvjesce_o_radu_2021/files/assets/common/downloads/publication.pdf, pristupljeno 20.06.2023.

Na dan 31. prosinca 2021. godine evidentirano je ukupno 1.232.061 korisnika mirovina, od čega na su evidentirana 833.243 korisnika starosne mirovine. Invalidsku imovinu ostvaruju 168.299 korisnika, dok pravo na obiteljsku mirovinu ostvarilo je 231.059 korisnika. Slika 7. grafički prikazuje udio korisnika pojedine vrste mirovina u ukupnom broju korisnika. (Izvešće o radu i poslovanju Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, bez dat.)

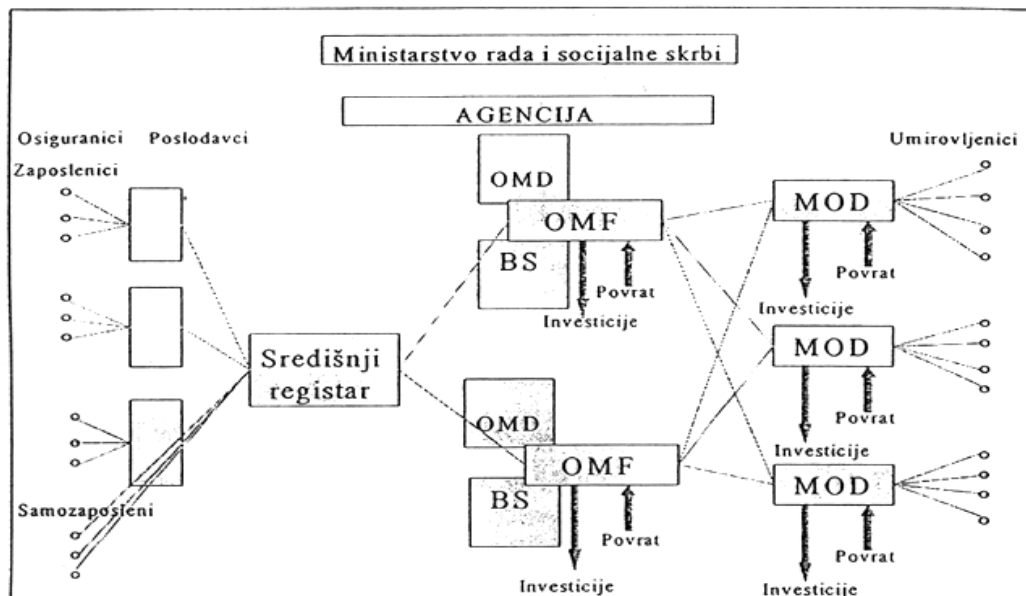
Slika 7. Korisnici prema vrstama mirovina u %

Izvor: https://www.mirovinsko.hr/UserDocsImages/listalice/dokumenti/izvjesce_o_radu_2021/files/assets/common/downloads/publication.pdf, pristupljeno 20.06.2023.

4.2. Drugi stup mirovinskog osiguranja

Drugi stup mirovinskog osiguranja predstavlja individualnu kapitaliziranu štednju osiguranika. Individualna štednja odnosi se na osobnu imovinu osiguranika, pri čemu su sva sredstva prikazana na osobnom računu, dok kapitalizirana označava prinos ulaganja u izabrani fond u kojeg osiguranik uplaćuje sredstva. (Migracije.hr, bez dat.) Individualna kapitalizirana štednja uvedena je kao bi se postigla veća odgovornost osiguranika za ostvarenjem sigurnost u starijoj životnoj dobi, ali i da se proširi izvor financiranja u odnosu na prvi stup tj. obvezno mirovinsko osiguranje (Migracije.hr, bez dat.). Osiguranici u dobi do 40 godina obavezno su osigurani u drugom stupu mirovinskog osiguranja. Stopa doprinosa iznosi 5% bruto plaće, a osiguranici imaju mogućnost da sami odaberu obvezni mirovinski fond te kategoriju obaveznog mirovinskog fonda u koji će uplaćivati taj iznos. (Migracije.hr, bez dat.) Svaki fond točno vodi sredstva za svakog pojedinog zaposlenika i uvećava ih za prinos koji je ostvario na temelju ulaganja tih sredstava, te je u potpunosti transparentan tako da osiguranik u svakom trenutku zna koliko sredstava ima na računu (Raiffeisen Mirovinski fondovi, bez dat.). Postupak prikupljanja sredstava vrši se putem obveznih mirovinskih fondova, dok se sredstva isplaćuju isključivo putem mirovinskih osiguravajućih društava. Mirovinski sustav temeljen na kapitaliziranoj štednji reguliran je sa dva zakona; Zakonom o obveznim mirovinskom fondovima kada se radi o prikupljanju i kapitalizaciji sredstava i Zakonom o mirovinskim osiguravajućim društvima kada se radi o isplati mirovine. Visina mirovine ovisi o visini kapitaliziranih uplata doprinosa člana mirovinskog fonda i trajanju isplate mirovine. Nadzor nad

poslovanjem mirovinskih fondova i mirovinskih osiguravajućih društava provodi HANFA. („Mirovinsko osiguranje u RH“, bez dat.)

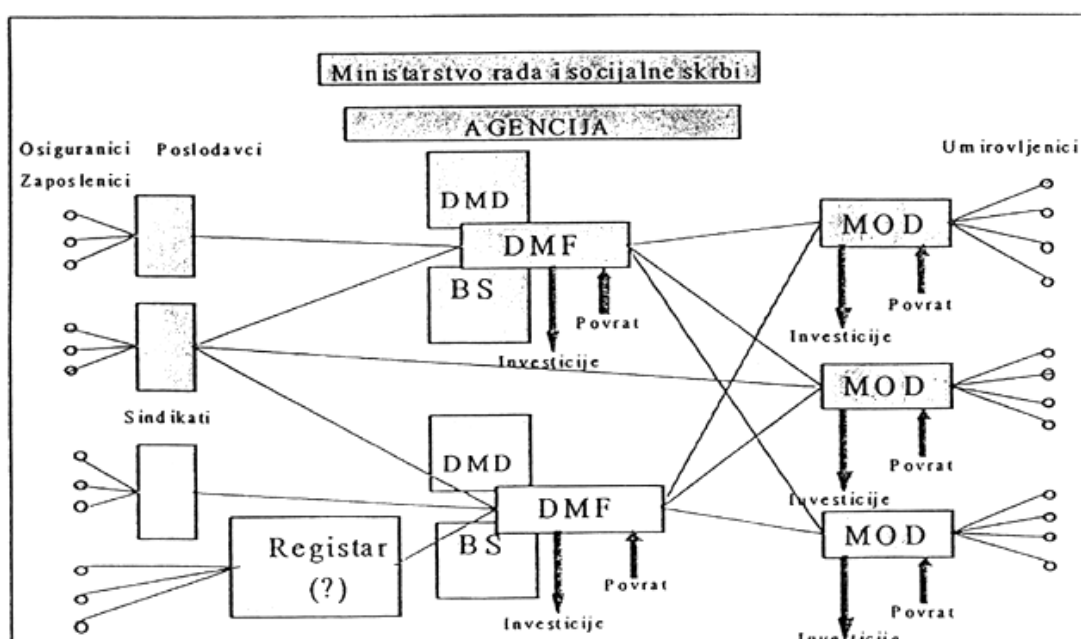
Slika 8. Organizacija drugog dijela mirovinskog sustava
Izvor: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_06_97_1230.html, pristupljeno 19.04.2023.

Slika 3. odnosi se na organizaciju drugog dijela mirovinskog osiguranja, gdje Središnji registar osiguranika prikuplja doprinose od poslodavaca i drugih uplatitelja te ih proslijeđuje obveznom mirovinskom fondu kojeg je odabrao sam osiguranik. Imovinom mirovinskih fondova upravljaju obvezna mirovinska društva. Obvezna mirovinska društva tu imovinu investiraju kao bi ostvarili povrat. Kako bi se osigurala sigurnost i transparentnost poslovanja i vrijednosti imovine fonda, imovina obveznog mirovinskog fonda mora se držati na računu kod ovlaštene banke skrbnika. (Strategija razvitka Republike Hrvatske „Hrvatska u 21. stoljeću, bez dat.) Isplatu mirovina drugog stupa vrše mirovinska osiguravajuća društva

4.3. Treći stup mirovinskog osiguranja

Treći stup mirovinskog osiguranja odnosno dobrovoljno mirovinsko osiguranje na temelju individualizirane štednje u odnosu na drugi stup u potpunosti je dobrovoljno i kao takvo stvar je osobnog izbora. Kao i drugi stup predstavlja individualnu kapitaliziranu štednju što omogućava da sami preuzmemo odgovornost za vlastita mirovinska primanja, te da osiguramo bolje životne standarde u starijoj dobi. Treći stup osim svoje dobrovoljnosti, nosi i veću razinu fleksibilnosti u odnosu na prethodna dva stupa, a to se ponajviše očituje u činjenici da osiguranici sami mogu birati visinu te učestalost uplata u mirovinski fond. Proces prikupljanja sredstava u trećem stupu obavlja se isključivo putem dobrovoljnih mirovinskih fondova, dok

isplatu sredstava obavljaju mirovinska osiguravajuća društava. („Mirovinsko osiguranje u RH“, bez dat.) Možemo istaknuti da je dobrovoljna mirovinska štednja jedini oblik štednje koji obuhvaća dvije vrste državnih poticaja; državna poticajna sredstava i porezne olakšice poslodavcima. Državnim poticajnim sredstvima nastoji se potaknuti štednja za mirovinu svim članovima trećeg stupa, te ona iznose 15% godišnje uplate do najviše 663, 61 eura odnosno najviši državni poticaj može iznositi 99,54 eura. (Središnji državni portal, bez dat.) Pravo na poticaj ima svaki član koji ima prebivalište u RH ili je njezin državljanin (Središnji državni portal, bez dat.). Prinos dobrovoljnog mirovinskog fonda, odnosno zarada koju mirovinsko društvo ostvaruje upravljajući sredstvima fonda, uvećava vrijednost imovine članova fonda. Nadalje, ne postoje ograničenja članstava, stoga član može biti bilo tko, a trajanje članstva nije vremenski ograničeno. („Mirovinsko osiguranje u RH“, bez dat.) Osiguranik sam bira visinu, trajanje i dinamiku uplata. Uplate nisu obavezne već sve ovisi o mogućnostima osiguranika. Prestankom ili neredovitim uplatama članstvo u fondu se ne prekida, a sredstva i dalje ostvaruju prinose. Uplaćena sredstva osobno su vlasništvo člana, ona su u potpunosti nasljedna. Ukoliko član fonda premine, ukupno kapitalizirana sredstva na računu preminuloga, zajedno s pripadajućim državnim poticajima, nasljedna su u skladu sa zakonom koji uređuje prava nasljeđivanja (Raiffeisen mirovinski fondovi, bez dat.). Jedini uvjet za korištenje sredstvima je navršenih 50 godina za one koji su ugovor sklopili do 31.12. 2018. godine, te 55 godina za one koji su ugovor o članstvu sklopili s početkom od 01.01.2019. godine. („Mirovinsko osiguranje u RH“, bez dat.).

Slika 9. Organizacija trećeg dijela mirovinskog sustava

Izvor: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_06_97_1230.html, 19.04.2023.

Slika 4. prikazuje organizaciju trećeg dijela mirovinskog osiguranja. Nositelji osiguranja kao i u drugom dijelu su privatnopravne osobe. Za vrijeme mirovinske štednje nositelji osiguranja su dobrovoljna mirovinska društva kojima upravljaju dobrovoljni mirovinski fondovi. Da bi se osigurala imovina mirovinskog fonda mora se držati na posebnom računu kod banke skrbnika, koja ima važnu ulogu u vrednovanju imovine mirovinskog fonda. (Strategija razvitka Republike Hrvatske „Hrvatska u 21. stoljeću, bez dat.) U vrijeme isplate mirovina nositelji osiguranja su mirovinska osiguravajuća društva. Mirovinska osiguravajuća društva koja isplaćuju mirovine temeljem obvezne mirovinske štednje vrše i isplatu mirovina na temelju dobrovoljne mirovinske štednje. (Strategija razvitka Republike Hrvatske „Hrvatska u 21. stoljeću, bez dat.)

5. INSTITUCIJE U HRVATSKOM MIROVINSKOM SUSTAVU

Današnji mirovinski sustav temelji se na tri stupa pri čemu je svaki od njih reguliran posebnim zakonima i podzakonskim aktima, što ga čini dosta složenim. Kako bi sam sustav uspješno i efikasno funkcionirao osnovane su institucije koje pružaju nadzor nad mirovinskim sustavom.

Institucije Hrvatskog mirovinskog sustava su: (HRMOD, bez. dat.)

- Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje – HZMO
- Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga – HANFA
- Središnji registar osiguranika – REGOS
- Banka skrbnik

5.1. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje

Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje javna je ustanova koja je osnovana Zakonom o mirovinskom osiguranju (NN 28/2014). Prava ostvaruju radnici, poljoprivrednici, obrtnici te druge osobe iz obveznog osiguranja temeljem generacijske solidarnosti. Djelatnost Zavoda je obavljanje obveznog mirovinskog osiguranja na temelju generacijske solidarnosti te provedba postupka za ostvarenje prava na doplatak za djecu (Statut Zavoda za mirovinsko osiguranje, bez dat.)

Osnovne djelatnosti HZMO-a: (HZMO, bez dat.)

- poslovi u vezi s ostvarivanjem prava osiguranih osoba iz mirovinskog osiguranja
- poslovi u vezi s ostvarivanjem prava na mirovinsko osiguranje
- poslovi u vezi s ostvarivanjem prava na doplatak za djecu
- osigurava se provedba međunarodnih ugovora o mirovinskom osiguranju
- osigurava se zakonitost ostvarivanja prava osiguranih osoba te im se pruža stručna pomoć u ostvarivanju prava
- provodi se politika razvitka i unaprjeđivanja mirovinskog osiguranja

5.2. Hrvatska agencija za nadzor financijski usluga

Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga je nadzorno tijelo čiji je djelokrug i nadležnost provoditi nadzor financijskih tržišta, financijskih usluga, te pravnih i fizičkih osoba koje pružaju te usluge. (HANFA, bez dat.) Samostalna je pravna osoba sa javnim ovlastima u uređenim Zakonom o hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga i drugim zakonima. Za svoj rad HANFA odgovara Hrvatskom Saboru. (HANFA, bez dat.) Provodi nadzor nad

poslovanjem burza i javnih tržišta, investicijskih društva i izdavatelja vrijednosnih papira, brokera i investicijskih savjetnika, Središnjeg klirinškog depozitarnog društva, društva za osiguranje i reosiguranje, društava za upravljanje investicijskim i mirovinskim fondovima, mirovinskih osiguravajućih društava, investicijskih i mirovinskih fondova, Središnjeg registra osiguranika, Fonda hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji, Umirovljeničkog fonda i pravnih osoba koje se bave poslovima leasinga i factoring-a, osim ako ih banke obavljaju unutar svoje registrirane djelatnosti. (Raiffeisen mirovinski fondovi, bez dat.)

Godine 2005. spajanjem tri već postojećih nadzornih institucija: Komisije za vrijednosne papire, Agencije za nadzor mirovinskih fondova i osiguranja te Direkcije za nadzor društava za osiguranje osnovana je HANFA. (HANFA, bez dat.)

Promicanje i očuvanje stabilnosti financijskog sustava te nadzor zakonitosti poslovanja subjekta nadzora temeljni su ciljevi HANFA-e. (Zakon o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga, bez dat.)

5.3. Središnji registar osiguranika

Središnji registar osiguranika državna je ustanova za vođenje evidencije o stanju osobnih mirovinskih računa, osnovana Uredbom o osnivanju Središnjeg registra osiguranika (Raiffeisen mirovinski fondovi). Primarne djelatnosti REGOS-a odnose se na sve aspekte osiguranja na temelju individualne kapitalizirane štednje svih građana Republike Hrvatske. REGOS se bavi poslovima vođenja i održavanja registra podataka o doprinosima za obvezna mirovinska osiguranja po osiguranicima, izborom i promjenom mirovinskog fonda, evidencijom uplaćenih doprinosa te prikupljanjem i kontrolom podataka po osiguranicima za obvezna mirovinska osiguranja. (REGOS, bez dat.)

Posebna pažnja u poslovanju usmjerena je na transparentno i racionalno trošenje sredstava državnog proračuna te optimalnu alokaciju izvora financiranja.

Središnji registar osiguranika u obavljanju svojeg posla surađuje sa brojnim tijelima državne i javne uprave. (REGOS, bez dat.)

5.4. Banka skrbnik

Banka skrbnik je financijska institucija koja ugovorenim odnosom pruža usluge čuvanja imovine klijenta, uobičajeno kod materijaliziranih odnosno dematerijaliziranih vrijednosnica (dionice, obveznice i instrumenti tržišta novca) (Štimac D., 2002.). Svako mirovinsko društvo obavezno je izabrati Banku skrbnika kojoj povjerava imovinu fonda na čuvanje. Nadalje, Banka skrbnik ne smije biti povezana niti s jednim mirovinskim osiguravajućim društvom, a izbor i promjenu Banke skrbnika mora odobriti Agencija. (Zakon o obveznim i dobrovoljnim

mirovinskim fondovima, NN 49/99, bez dat.). Da bi Banka mogla obavljati poslove skrbništva, visina temeljnog kapitala mora iznositi najmanje 200 milijuna kuna. (Pravilnik o obavljanju poslova banke skrbnika, NN 65/2001.)

Poslovi Banke skrbnika su slijedeći: (Štimac D., 2002.)

- poslovi pohrane i čuvanja imovine mirovinskog fonda
- utvrđivanje vrijednosti imovine mirovinskog fonda
- isplati dividende, isplati kupona ili dospeljima
- izvješćivanje o godišnjim skupštinama dioničara i pravima vezanim uz imovinu mirovinskih fondova
- pružanje usluge glasanja na godišnjim skupštinama dioničara izvješćuje javnost o vrijednosti obračunske jedinice putem dnevnih novina najmanje jednom mjesečno
- ostale usluge koje se odnose na imovinu mirovinskog fonda, ugovorene između mirovinskog društva i banke skrbnika.

6. MIROVINSKI FONDOVI

Mirovinski su fondovi imovina bez pravne osobnosti i u njemu se prikuplja novac koji uplaćuju njegovi članovi koji su ujedno i vlasnici fonda, a zadaća društva koje upravlja mirovinskim fondovima je da ulažu novac kako bi se povećala imovina fonda, s ciljem da se svakom članu omogući isplata što veće mirovine u budućnosti. (HANFA, bez dat.). Međusobno razlikujemo mirovinske fondove uz drugog i trećeg mirovinskog stupa, drugi stup čine obvezni mirovinski fondovi dok treći stup čine dobrovoljni mirovinski fondovi. Kako mirovinsko društvo upravlja fondom u ime člana, ono odlučuje u što će obvezni mirovinski fond uložiti sredstva koja su uplaćena putem doprinosa, a s obzirom da se radi o sredstvima koja će se koristiti za isplatu mirovina sadašnjih zaposlenika, postoje brojna ograničenja koja osiguravaju da se poštuju načela sigurnosti, opreza i razboritosti ta da se još više smanji rizik ulaganja. (HANFA, bez dat.)

6.1. Obvezni mirovinski fondovi

Zakonom o mirovinskim fondovima 2014. godine uvedeni su obvezni mirovinski fondovi kategorija A, B i C. Svaka zaposlena osoba ima mogućnost da sama odabere mirovinsko društvo na šalteru REGOS-a. S obzirom da mirovinsko društvo upravlja samo jednim obveznim mirovinskim fondom svake kategorije, zaposlenik može biti član samo jednog obveznog mirovinskog fonda jedne od kategorija u isto vrijeme i imati samo jedan osobni račun. (HANFA, bez dat.) Sredstva koja se nalaze na računu ne mogu biti predmet ovrhe te se ne mogu dati u zalog niti prenijeti u korist neke druge osobe. S druge strane ako zaposlenik u roku od šest mjeseci ne odabere mirovinski fond i kategoriju REGOS će ga automatski rasporediti u jedan od obveznih fondova. (E-građani, bez dat.) U Hrvatskoj trenutno postoje četiri mirovinska društva koja upravljaju mirovinskim fondovima, a to su: („Hrportfolio“, bez dat)

- PBZ CROATIA OSIGURANJE d.d.
- Allianz ZB d.o.o.
- Raiffeisen d.d.
- ERSTE d.o.o.

Nadalje, s obzirom na strategije ulaganja fondova, najvećem riziku izloženi su članovi koji se opredijele za fond kategorije A, dok su najmanjem riziku izloženi oni koji se odlučuju za fond kategorije C. Svaki osiguranik odlučuje kojem fondu želi pripadati, no kod odluke treba uzeti u obzir godine, količinu rizika koji je spreman preuzeti ali i plan za mirovinu. Odabirom jednog od obveznih mirovinskih fondova kategorije A, osiguranik preuzima veći rizik u odnosu na kategorije B i C. Strategijom ulaganja predviđeno je da veći dio imovine fonda kategorija A smiju činiti prenosivi vlasnički vrijednosni papiri, odnosno čak do 55% neto vrijednosti imovine

fonda smije biti izloženo dioničkom tržištu. Uz to, strategijom je određeno da najmanje 30% imovine mora biti uloženo u prenosive dužničke vrijednosne papire i instrumente tržišta novca čiji je izdavatelj Republika Hrvatska, druga država članica ili država članica Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj – OECD te Hrvatska narodna banka ili središnja banka druge države članice odnosno države članice OECD-a. (HANFA, bez dat.) Zbog takvog je ulaganja primjereniji mlađim osiguranicima koji su se tek zaposlili. Riječima „zlatna sredina“ najbolje se opisuju obvezni mirovinski fondovi kategorije B, iz razloga jer je veća količina rizika od onih koji su se odlučili za fond kategorije C, a manja od onih koji su se opredijelili za fond kategorije A. (HANFA, bez dat.) Dionicama će biti izloženo maksimalno do 35% imovine fonda, a najmanje 50% imovine fonda kategorije B mora biti uloženo u prenosive dužničke vrijednosne papire i instrumente tržišta novca čiji je izdavatelj Republika Hrvatska, druga država članica ili država članica OECD-a te Hrvatska narodna banka ili središnja banka druge države članice odnosno države članice OECD-a. (HANFA, bez dat.) Nadalje, odabirom jednog od obveznih mirovinskih fondova kategorije C, osiguranik preuzima najmanji rizik u odnosu na prethodne dvije kategorije. Prema tome fond kategorije C ne smije uopće biti izložen dionicama, već najmanje 70% imovine mora biti uloženo u prenosive dužničke vrijednosne papire i instrumente tržišta novca čiji je izdavatelj Republika Hrvatska, druga država članica ili država članica OECD-a te Hrvatska narodna banka ili središnja banka druge države članice odnosno države članice OECD-a. (HANFA, bez dat.) Prema zakonskim odredbama osiguranici kojima je do umirovljenja ostalo 10 godina ne smiju biti u agresivnom A potportfelju, već će biti prebačeni u B ili C potportfelj. Kako bi se maksimalno očuvao novac osiguranika, 5 godina prije umirovljenja osiguranici će automatski biti prebačeni u C potportfelj. („Poslovni dnevnik“, bez dat.)

6.1.2. Analiza obveznih mirovinskih fondova

OMF kategorije B u siječnju 2023. godine brojio je 1.860.140 članova, dok fondovi kategorija A i C imaju 323.700 članova, od kojih fond kategorija A ima 239.369 članova, a fond kategorije C njih 84.331. (Odabrani pokazatelji sektora financijskih usluga – HANFA, bez dat.)

Prema strukturi članstva u OMF-ovima najveći dio otpada na fond kategorije B i to 85,18%, kojeg slijedi fond kategorije A koji ima udio od 10,96% te fond kategorije C na kojeg otpada 3,86% ukupnog članstva u OMF-ovima. Što se tiče samog članstva u OMF-ovima po društvima za upravljanje, najveći udio članova ostvaruje Allianz ZB d.o.o. (32,50%), kojeg slijede Raiffeisen d.d. (28,59%) i PBZ CROATIA OSIGURANJE (21,08%), dok najmanji udio članova u OMF-ovima ima Erste d.o.o.(17,83%). (Odabrani pokazatelji sektora financijskih usluga – HANFA, bez dat.)

Neto imovina OMF-ova krajem travnja 2023. godine iznosila je 18,4 milijarde eura što je povećanje za 0,9% u odnosu na prethodni mjesec. Četiri obvezna mirovinska fonda krajem mjeseca travnja 2023. godine imale su 2.195.339 članova, te je u odnosu na mjesec ožujak zabilježeno 3.831 novi član odnosno povećanje od 0,17%. (Jutarnji list, 24.svibanj 2023.) Nadalje, zabilježeno je i 4.656 novih članova OMF-ova od čega je veliku većinu novih osiguranika rasporedi REGOS po službenoj dužnosti i to njih čak 97,2%. U mjesecu travnju ukupni neto doprinosi uplaćeni u OMF-ove iznosili su 98.6 milijuna eura što je u odnosu na prethodni mjesec povećanje za 0,6%, dok su ukupni iznosi isplata po zatvaraju računa u OMF-u iznosili 9.5 milijuna eura što je u odnosu na mjesec ožujak manje za 19,7% (Jutarnji list, 24.svibanj 2023.)

Temeljem mjesečnog izvještaja HANFA-e za mjesec travanj 2023. godine, nominalni mjesečni prinosi Mirex-a za kategoriju A koja ima najviši rizik ulaganja te je namijenjena mlađim osiguranicima povećali su se za 1%, Mirex kategorije B je u travnju zabilježio porast od 0,4%, dok Mirex kategorije C bilježi porast od 0,3%. Što se tiče godišnji prinosa oni su porasli kod kategorije A za 4,5% u kategoriji B za 0,4%, do su godišnji prinosi u kategoriji C u minusu za 1,3%. (Mjesečno izvješće za travanj 2023., HANFA, bez dat.)

Najdominantniji oblik ulaganja i dalje su obveznice koje na kraju travnja 2023. godine iznose 11.4 milijarde eura što u postotku iznosi 62,3% imovine fondova, ulaganja u dionice su se smanjila te su ona na kraju travnja 2023. godine iznosila 21,4% imovine OMF-ova. Ulaganja u domaće dionice činila su 12,5% imovine fonda, a ulaganja u strane dionice 8,9% imovine OMF-ova. Ulaganja u investicijske fondove najzastupljenija su oblik ostalih ulaganja te oni čine 11% svih OMF-ova odnosno 2 milijarde eura. (Mjesečno izvješće za travanj 2023., HANFA, bez dat.)

6.2. Dobrovoljni mirovinski fondovi

Odabir dobrovoljnog fonda osobni je izbor osiguranika. Članstvo u dobrovoljnom fondu puno je fleksibilnije, a započinje sklapanjem ugovora o članstvu s mirovinskim društvom i upisom u registar članova fonda. Za razliku od obveznog mirovinskog fonda, kod dobrovoljnih mirovinskih fondova osiguranik može biti član jednog fonda ili više njih. Sredstava na osobnom računu dobrovoljnog mirovinskog fonda predmet su nasljeđivanja prema Zakonu kojim se uređuje pravo nasljeđivanja. Dobrovoljni mirovinski fondovi mogu biti: (Središnji državni portal, bez dat.)

- Otvoreni dobrovoljni mirovinski fondovi – namijenjeni za štednju svih građana sa prebivalištem u Republici Hrvatskoj, član može biti bilo tko, ne postoje ograničenja vezana uz dob ili zaposlenje, a trajanje članstva nije vremenski ograničeno. Članovima

omogućavaju da sami odabiru visinu, dinamiku i trajanje uplata. („Moja socijalna sigurnost“, bez dat.)

- Zatvoreni dobrovoljni mirovinski fondovi – predviđeni su za zaposlenike određenog poslodavca koji je odlučio osnovati fond za svoje zaposlenike, za sindikat koji želi osnovati fond za svoje članove, za članove udruga samostalnih djelatnosti ili samozaposlene osobe. („Moja socijalna sigurnost“, bez dat.)

U Republici Hrvatskoj posluje osam otvorenih dobrovoljnih mirovinskih fondova te 21 zatvoreni dobrovoljni mirovinski fond. Otvoreni dobrovoljni mirovinski fondovi u Republici Hrvatskoj su: („Hrportfolio“, bez dat.)

- AZ Profit
- AZ Benefit
- CROATIA Osiguranje DMF
- CROATIA Osiguranje 1000A
- CROATIA Osiguranje 1000C
- ERSTE Plavi Expert
- ERSTE Plavi Protect
- Raiffeisen DMF

6.2.1 Analiza dobrovoljnih mirovinskih fondova

Krajem mjeseca travnja 2023. godine poslovalo je osam otvorenih dobrovoljnih mirovinskih fondova – ODMF, te 21 zatvoreni dobrovoljni mirovinski fond – ZDMF. Otvoreni dobrovoljni mirovinski fondovi imali su 379.625 članova te se u odnosu na prošli mjesec broj članova povećao za 0,4%, dok su zatvoreni dobrovoljni mirovinski fondovi imali 47.679 članova te su se oni povećali za 0,03% u odnosu na prošli mjesec. (Mjesečno izvješće za travanj 2023., HANFA, bez dat.) Temeljem podataka HANFA-e za mjesec travanj 2023. godine ukupno je u dobrovoljne mirovinske fondove uplaćeno 8,1 milijuna eura, što je za 0,8% manje u odnosu na ukupne mjesečne uplatne u mjesecu ožujku. Mjesečne isplate za travanj 2023. iznosile su 3.5 milijuna eura što je za 1.4 milijuna eura odnosno za 27,9% manje nego u ožujku 2023. (Mjesečno izvješće za travanj 2023., HANFA, bez dat.)

Nadalje, došlo je do povećanja neto imovine DMF-ova u mjesecu travnju za 10.7 milijuna eura, te je iznosila 1.1 milijardu eura. Što se tiče prinosa DMF-ova oni su se na mjesečnoj razini kretali od -1,2% do 0,8%, dok se na godišnjoj razini kreću od -10,0% do 3,1%. Kod strukture ulaganja DMF-ova najveći dio portfelja čine obveznice čiji udio iznosi 53,4% imovine fonda, zatim dionice sa 25,2% te investicijski fondovi sa 12,1%. Udio obveznica se u

odnosu na mjesec ožujak smanjio za 0,7%, udio dionica za 0,6%, a ulaganja u investicijske fondove nisu se promijenile u odnosu na mjesec ožujak. (Mjesečno izvješće za travanj 2023., HANFA, bez dat.)

7. UTJECAJ NA GOSPODARSKI I FINANCIJSKI SUSTAV RH

Mirovinski fondovi zbog svoje uloge ključan su čimbenik socijalne sigurnosti, a oni svojim djelovanjem imaju utjecaja na promjene koje se događaju u gospodarskom i financijskom sustavu Republike Hrvatske. Te promjene mogu biti inflacija, gospodarske krize, pandemije, promjene zakonske regulative i brojne druge.

7.1. Utjecaj na razvoj gospodarstva i državnih financija

Godinu 2022. obilježila je visoka inflacija koja je na globalnoj razini dovela do promjena monetarne politike i rasta kamatnih stopa. Poremećaji su se javili uslijed globalne pandemije uzrokovane virusom Covid-19, a dodatno su se proširili napadom Rusije na Ukrajinu, ti su se poremećaji negativno odrazili na poslovanje većeg broja gospodarskih subjekata. U takvoj je situaciji bilo posebno važno osigurati opskrbu potrebnim energentima te osigurati uvjete za daljnje funkcioniranje cjelokupnog sustava. Republika Hrvatska amortizirala je dio negativnih učinaka, a tome je u velikoj mjeri doprinijelo uvođenje eura kao službene valute što je stabilizirajuće djelovalo na lokalno tržište. Oporavak nacionalne ekonomije, uvođenje eura te ulazak u Schengen doveli su do povećanja hrvatskog kreditnog rejtinga. (Izveštaj o radu obveznog mirovinskog fondova za 2022. godinu, bez dat.)

Ulogu ključnih čimbenika stabilnosti financijskih tržišta i dugoročnog financiranja Hrvatske na domaćim pa tako i međunarodnim tržištima imaju OMF-ovi. Godine 2022. provedene su četiri emisije državnih obveznica, od čega su tri izdanja realizirana na domaćem tržištu, a jedna na međunarodnom tržištu. Ukupan iznos sva četiri izdanja iznosio je oko 3.5 milijardi eura. (Izveštaj o radu obveznog mirovinskog fondova za 2022. godinu, bez dat.)

Temeljem podataka za 2022. godinu OMF-ovi drže više 20% hrvatskih euroobveznica u svojim portfeljima. Takva stabilnost baze investitora od iznimne je važnosti prilikom sekundarnog trgovanja, tako da možemo reći da mirovinski fondovi u velikoj mjeri utječu i na uvjete vanjskog financiranja Republike Hrvatske. Uvođenjem eura kao nacionalne valute, može se pretpostaviti da će se smanjiti razlike između domaćeg i međunarodnog tržišta. (Izveštaj o radu obveznog mirovinskog fondova za 2022. godinu, bez dat.)

U usporedbi sa 2021. godinom smanjila se korporativna aktivnost vezana uz izdavanje novih dužničkih vrijednosnih papira. OMF-ovi sudjelovali su u izdavanju obveznice od strane Meritus ulaganja u iznosu od 40 milijuna eura, a posebnost izdavanja te obveznice je ta da se radi o prvoj „zelenoj“ odnosno ESG obveznici na domaćem tržištu koja osim povrata sadržava i pozitivne učinke održivog poslovanja. OMF-ovi imaju ulogu važnog kupca i kod kratkoročnih

izdanja posebno kod emisije trezorskih zapisa, sve s ciljem učinkovitog upravljanja kratkoročnom likvidnošću. (Izvještaj o radu obveznog mirovinskog fondova za 2022. godinu, bez dat.)

Vezano uz korporativno upravljanje, mirovinska društva imaju mogućnost da u nadzorne odbire društava u koje su uložili imovinu fondova, imenuju samo nezavisne stručnjake. Isto tako mirovinska se društva kroz aktivno dioničarstvo nastoje podići razinu korporativnog upravljanja, sve s ciljem unaprjeđenja poslovnih procesa izdavatelja, povećanja razine profitabilnosti uz istodobno smanjenje rizika poslovanja. Mirovinska društva s obzirom na to potiču izdavatelje na prelazak iz redovnog na službeno tržište Zagrebačke burze čime se povećava standarde korporativnog upravljanja i transparentnost poslovanja. (Izvještaj o radu obveznog mirovinskog fondova za 2022. godinu, bez dat.)

7.2. Zakonska regulativa

Prijedlogom zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim mirovinskim fondovima objavljenog tijekom 2022. godine najavile su se brojne izmjene u kontekstu novih klasa imovine za obvezne mirovinske fondove, kao i nove organizacijske zahtjeve mirovinskih društava i brojne druge izmjene (Izvještaj o radu obveznog mirovinskog fondova za 2022. godinu, bez dat.). Predloženim izmjenama nastoji se unaprijediti sustav individualne kapitalizirane štednje u fazi akumulacije sredstava, što bi u konačnici rezultiralo povećanjem mirovina umirovljenika.

Izmjenom zakona predlaže se omogućivanje promjene kategorije obveznog mirovinskog fonda unutar istog mirovinskog društva ili prelazak u drugo mirovinsko društvo jednom godišnje, bilo kada u toku godine. Sa svrhom povećanja izbora članova fonda, predlaže se da se REGOS obavijesti člana prije automatskog prelaska u fond kategorije C, gdje član može zatražiti da ostane u fondu kategorije B, odnosno da zadrži veću razinu rizičnosti i potencijalnih prihoda. (Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim mirovinskim fondovima, 2022.)

Nadalje, sa svrhom povećanja financijske pismenosti, predlaže se unaprjeđenje informiranja članova mirovinskih fondova o njihovim pravima i obvezama od trenutka kada oni ostvare pravo na mirovinu. Kako bi se svim članovima omogućilo pravovremeno informiranje o svim opcijama isplate mirovina, predlaže se da se članovima pošalje od strane mirovinskih društava obavijest o opcijama isplate mirovina. Mirovinska društva zajedno sa REGOS-om te mirovinskim osiguravajućim društvima moraju osmisliti tu obavijest, koja mora sadržavati podatke o svim mirovinskim programima koje oni nude. Time se nastoji potaknuti članove da se što ranije informiraju o mirovinskim programima. (Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona obveznim mirovinskim fondovima, 2022.)

Iako su sve te izmjene i dopune trebale stupiti na snagu već 1. siječnja 2023. godine, to se još nije dogodilo, no očekuje se da bi se novi Zakon o obveznim mirovinskim fondovima trebao stupiti na snagu do kraja 2023. godine. (Izveštaj o radu obveznog mirovinskog fondova za 2022. godinu, bez dat.)

7.3. Projekti financijske i mirovinske pismenosti

Mirovinsku pismenost možemo definirati kao proces opismenjavanja u kojem se budući umirovljenici i korisnici mirovina informiraju i samim time doprinose poboljšanju vlastitog razumijevanja obveznog mirovinskog osiguranja i njezinih karakteristika. Mirovinsko pismeni pojedinci dugoročno planiraju svoja mirovinska primanja kako bi si poboljšali kvalitetu života u trećoj životnoj dobi (Vehovec M., 2011.)

Usmjerenost na širenje financijske i mirovinske pismenosti važno je da bi osiguranici na vrijeme stekli znanja vezana uz prednosti i nedostatke obveznog mirovinskog osiguranja. Mirovinski sustavi po svojim su karakteristikama dugoročni, kompleksni i složeni, te podložni politički uvjetovanim promjenama, samim time osiguranici moraju biti upoznati sa načinom njezina funkcioniranja kako bi na vrijeme mogli planirati svoje financije ali i planove za budućnost. Ciljevi mirovinske pismenosti potaknuti su demografskim razlozima, a naglasak se stavlja na dugoročno planiranje štednje i smanjenje rizika od siromaštva u trećoj životnoj dobi. (Vehovec M., 2011)

Istraživanja ukazuju da je glavni razlog neplaniranja izvora sredstava za umirovljenje taj da stanovništvo nije dovoljno informirano odnosno nedovoljno je mirovinski pismeno. Iz tog razloga sve se više provode projekti financijske pismenosti. Cilj takvih projekata je promicanje te povećanje razine financijske pismenosti i poznavanja osnovnih financijskih pojmova kod stanovništva, promiče važnost individualne kapitalizirane štednje, ali i važnost štednje za treću životnu dob. Glavni fokus takvih projekata stavlja se na podizanje opće razine financijske i mirovinske pismenosti te na aktivno uključivanje i sudjelovanje u projektima. Kroz kampanje i projekte financijske pismenosti povećala se zainteresiranost građana za poslovanjem mirovinskih fondova i to najviše putem digitalnih platforma i kanala komunikacije, odnosno putem raznih interaktivnih aktivnosti. (Izveštaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2022. godinu, bez dat.)

7.3.1. Rezultati istraživanja mirovinske pismenosti stanovništva RH

Da bi se ostvarili ciljevi istraživanja, odnosno utvrdila razina znanja i informiranosti stanovništva Republike Hrvatske provedeno je anketno istraživanje. U nastavku prikazane su osnovne demografske karakteristike ispitane populacije.

Tablica 2. Demografske karakteristike (vlastita izrada autorice)

		Ispitanici	
		Frekvencija (N=200)	Struktura (%)
Spol	Muško	61	31%
	Žensko	139	70%
Status	Učenik/ca	5	3%
	Student/ica	33	17%
	Zaposlen/a	145	73%
	Nezaposlen/a	17	9%
Stupanj obrazovanja	Osnovna škola	4	2%
	Srednja škola	92	46%
	Prediplomski studij	47	24%
	Diplomski studij	53	27%
	Poslijediplomski studij	4	2%
Godine staža	Bez radnog staža	38	19%
	Manje od 5 godina	79	40%
	Od 5 do 10 godina	37	19%
	Više od 10 godina	46	23%
Županija	Brodsko-posavska	1	1%
	Grad Zagreb	6	3%
	Istarska	1	1%
	Karlovačka	4	2%
	Koprivničko-križevačka	11	6%
	Krapinsko-zagorska	1	1%
	Međimurska	71	36%
	Osječko-baranjska	9	5%
	Primorsko-goranska	1	1%
	Varaždinska	73	37%
	Virovitičko-podravska	10	5%
	Vukovarsko-srijemska	6	3%
	Zagrebačka	6	3%

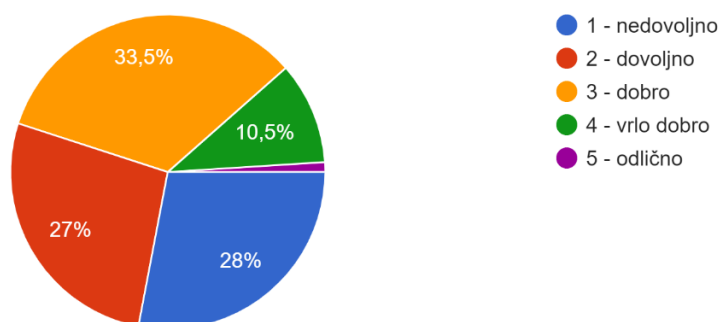
Iz Tablice 2. vidljivo je kako je anketi s obzirom na spol pristupilo 69,5% žena te 30,5% muškaraca. Prema statusu najbrojnija skupina jesu zaposlene osobe. Što se tiče godina radnog staža, 19% ispitanika navodi da su bez radnog staža, manje od 5 godina radnog staža ima 40% ispitanika, 19% ispitanika ima radni staž između 5 i 10 godina, dok 23% ispitanika navodi da imaju više od 10 godina radnog staža. Najveći broj ispitanika, njih 37% dolazi iz

Varaždinske županije, dok sa područja Međimurske županije dolazi 36% ispitanika. U nastavku su prikazani rezultati istraživanja.

Prvo dio ankete odnosio se na to da ispitanici procjene i ocjene ocjenom na skali 1-5 svoje poznavanje mirovinskog sustava RH, pri čemu ocjena 1 označava nedovoljnu informiranost, a ocjena 5 odličnu informiranost.

Kojom ocjenom bi ocijenili svoju informiranost o mirovinskom sustavu RH

200 odgovora

Slika 10. Informiranost o mirovinskom sustavu (vlastita izrada autorice)

Kako možemo vidjeti iz Slike 10., većina ispitanika, točnije njih 34% svoje znanje mirovinskog sustava ocijenili bi kao dobro, no od 200 ispitanika, njih 28% svoje bi znanje mirovinskog sustava ocijenilo bi nedovoljnim. Samo 1% ispitanika svoje znanje mirovinskog sustava ocijenilo bi ocjenom odličan.

Tablica 3. Upoznatost sa mirovinskim sustavom RH (vlastita izrada autorice)

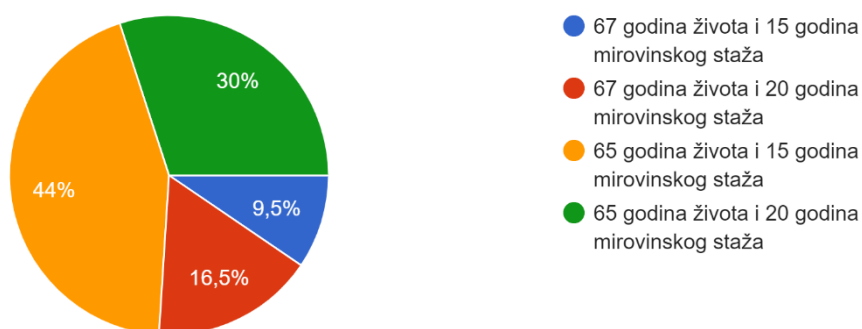
	DA		NE	
	F (N=200)	%	F (N=200)	%
U RH postoje 3 stupa mirovinskog osiguranja	179	90%	21	11%
Iz I. stupa mirovinskog osiguranja isplaćuju se mirovine sadašnjim umirovljenicima	178	89%	22	11%
Za I. stup mirovinskog osiguranja svaki osiguranik izdvaja 15% bruto plaće, dok za II. stup izdvaja 5% bruto plaće?	155	78%	45	23%
III. stup mirovinskog osiguranja je dobrovoljan?	171	86%	29	15%
Svaki zaposlenik može samostalno odabrati fond iz II. stupa mirovinskog osiguranja?	124	62%	76	38%
Osiguranik u svakom trenutku može vidjeti stanje na računu svog mirovinskog osiguranja?	156	78%	44	22%
Za ulaganja u III. stupu mirovinskog osiguranja država daje poticajna sredstva?	90	45%	110	55%

Iz Tablice vidljivo je kako su ispitanici dobro upoznati sa osnovama mirovinskog sustava, odnosno sa činjenicom da u RH postoje tri stupa mirovinskog osiguranje, točan

odgovor na to pitanje dalo je 90% ispitanika. Povezano sa time, velika većina ispitanika njih 89% zna da se mirovina budućih umirovljenika isplaćuje iz prvog stupa mirovinskog osiguranja, ali i sa time da se za prvi stup mirovinskog osiguranja izdvaja 15% bruto plaće, dok se za drugi stup izdvaja 5%. Nešto manja je upoznatost ispitanika sa samostalnim odabirom fonda iz drugog stupa osiguranja. 62% ispitanika navodi da osiguranik može samostalno odabrati fond iz drugog stupa, dok nešto manje od polovice ispitanika navodi da zaposlenik ne može samostalno odabrati fond iz drugog stupa. To možemo povezati sa činjenicom da sve manje osiguranika samostalno bira fond, većinu osiguranika ipak REGOS automatski rasporedi u jedan od fondova. 86% ispitanika upoznato je sa činjenicom da je treći stup mirovinskog osiguranja dobrovoljan, ali većina ispitanika slabije je upoznata sa činjenicom da se za ulaganja u trećem stupu dobivaju država poticajna sredstva. Smatram da je potrebna veća edukacija građana vezano uz poticajna sredstva, jer se poticajnim sredstvima uvelike može motivirati građane na ulaganje u dobrovoljnu štednju.

Poznavajući Zakon o mirovinskom osiguranju, 88 ispitanika (44%) navodi da pravo na starosnu mirovinu stječe osiguranik kada navrši 65 godina života i 15 godina mirovinskog staža, 60 ispitanika (30%) smatra da je to 65 godina i 20 godina mirovinskog staža. Manji broj ispitanika, njih 33 (17%) vjeruje da se pravo na starosnu mirovinu stječe sa navršenih 67 godina života i 20 godina mirovinskog staža, a 19 ispitanika (10%) misli da je to 67 godina života i 15 godina mirovinskog staža.

Pravo na starosnu mirovinu stječe osiguranik kada navrši
200 odgovora

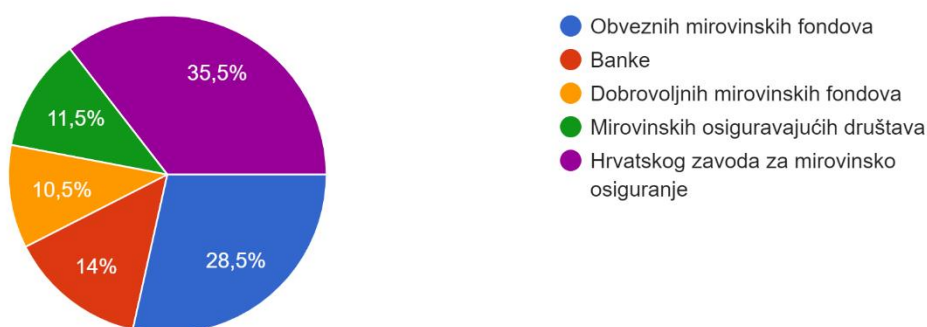

Slika 11. Pravo na starosnu mirovinu (vlastita izrada autorice)

Na pitanje vezano uz poznavanje isplate mirovine iz drugog stupa mirovinskog osiguranja, točan odgovor dalo je 23 ispitanika (12%), koji znaju da se isplata mirovina drugog

stupa vrši putem mirovinskih osiguravajućih društva. Najveći broj ispitanika njih 71 odnosno 36% smatra da se isplatu mirovina drugog stupa vrši Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje. Da obvezno mirovinsko osiguranje vrši isplatu mirovina drugog stupa smatra 57 ispitanika (29%), dok 28 ispitanika (14%) smatra da je to posao koji obavlja banka. 12% ispitanika odnosno njih 23 smatra da isplatu mirovina drugog stupa vrše dobrovoljni mirovinski fondovi.

Isplata mirovina iz II. stupa mirovinskog osiguranja vrši se putem
200 odgovora

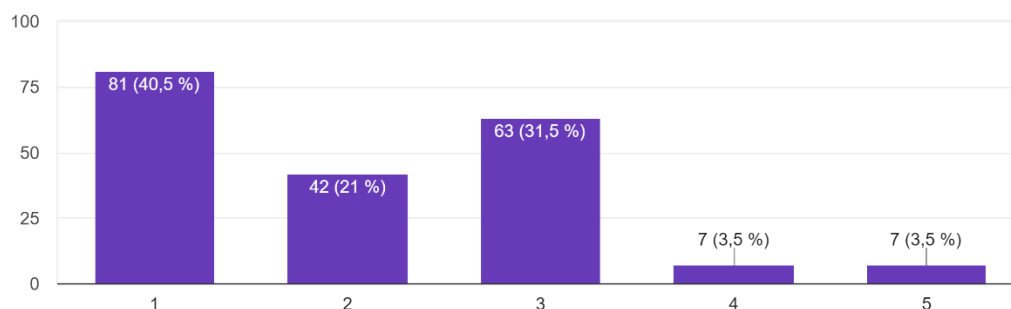

Slika 12. Isplata mirovina II. stupa (vlastita izrada autorice)

Ispitanici su pitanje kakva su im očekivanja za budućnost ocjenjivali na temelju skale od 1 do 5. Većina ispitanika ima mala očekivanja za budućnost odnosno njih 42%. To možemo povezati sa trenutnim stanjem mirovina isto kao i s nepovoljnim odnosom između osiguranika i korisnika mirovina. Bez pozitivnih i negativnih očekivanja, točnije neku zlatnu sredinu očekuje 32% ispitanika, dok 7% ispitanika ima visoka i vrlo visoka očekivanja. Kao nastavak na očekivanja u nastavku su prikazani stavovi ispitanika vezano uz ulaganja u dobrovoljne mirovinske fondove.

Kakva su Vaša očekivanja od mirovine?

200 odgovora

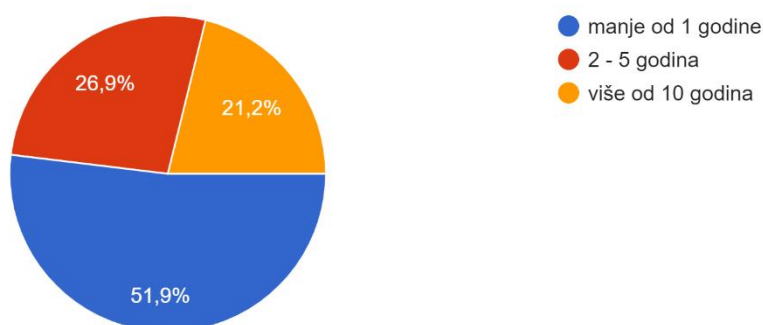

Slika 13. Očekivanja od mirovina u budućnosti (vlastita izrada autorice)

Povezano sa prijašnjom dobrom upoznatošću sa mirovinskim fondovima, malim očekivanjima vezanima uz budućnost, ulaganja u dobrovoljne mirovinske fondove su iznimno niska, od 200 ispitanika samo njih 54 % ulaže u dobrovoljne mirovinske fondove. Većina ispitanika koji su se izjasnili da ulažu u dobrovoljne mirovinske fondove (52%), u dobrovoljne fondove ulažu kraće od godine dana, a otprilike podjednak je odnos onih koji ulažu od 2 do 5 godina (27%) te samo 11 ispitanika (21%) ulaže u dobrovoljne mirovinske fondove duže od 10 godina.

Ako ulažete u dobrovoljne mirovinske fondove koliko dugo ulažete?

52 odgovora

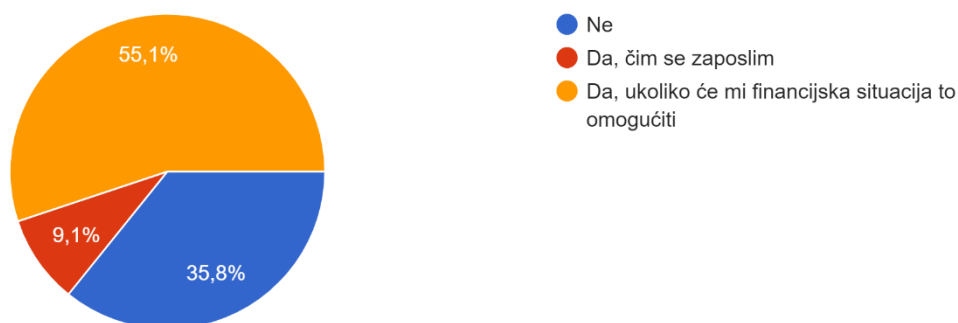
Slika 14. Ulaganje u DMF (vlastita izrada autorice)

Ispitanici koji ne ulažu u dobrovoljne mirovinske fondove kao glavne razloge neulaganja navode u podjednakom postotku od 28% nezaposlenost te nedostatak sredstava za ulaganje. Nadalje, 25% ispitanika je zaposleno, ali još uvijek ne razmišlja o ulaganjima, dok

19% ispitanika ne želi ulagati sredstva u dobrovoljne mirovinske fondove. Što se tiče ulaganja u DMF-ove u budućnosti od ukupnog broja ispitanika koji ne ulažu u dobrovoljne mirovinske fondove, 99 ispitanika odnosno 55% namjerava započeti ulaganja u DMF-ove u budućnosti ukoliko će im financijska situacija to omogućiti, nekolicina ispitanika njih 16 namjerava započeti sa ulaganjima odmah po zaposlenju, dok 63 ispitanika (36%) navodi kako nema namjeru ulagati ni u budućnosti.

Da li u budućnosti planirate ulagati u dobrovoljne mirovinske fondove?

176 odgovora

Slika 15. Namjera ulaganja u DMF (vlastita izrada autorice)

8. ZAKLJUČAK

Kroz se rad nastojalo približiti važnost mirovinskih sustava i mirovinskih fondova za postizanje boljih životnih uvjeta nakon umirovljenja. Kao i brojne druge zemlje, pa tako se i Republika Hrvatska suočava sa sve gorim stanjem u mirovinskom sustavu koji je načelno potaknut demografskim, gospodarskim i zakonodavnim kretanjima. Negativni demografski trendovi, smanjenje nataliteta te produženje životnog vijeka doveli su do smanjenja populacije i nepovoljnog odnosa između osiguranika i umirovljenika, čiji se odnos pogoršava iz godine u godinu.

Provedenom mirovinskom reformom, u Hrvatskoj je uvedeno trodijelno mirovinsko osiguranje: prvi stup – obvezno mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti, drugi stup – obavezno mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje i treći stup – dobrovoljno osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje.

Mirovinski sustav osjetljiv je na promjene, među kojima su najizraženija gospodarska kretanja i krize, demografske promjene, problem velike nezaposlenosti te iseljavanja mladih. To su samo neki od razloga zbog kojih se provode mirovinske reforme kojima se nastoji očuvati mirovinski sustav. Prilikom provođenja mirovinske reforme treba uzeti u razmatranje činjenicu da nisu sva zanimanja jednaka te da ne postoji jednostavan način rješavanja problema. Mirovinski sustav generira veliki proračunski deficit, a adekvatnost mirovina pokazuje da je prvi stup međugeneracijske solidarnosti ne samo fiskalno neodrživ već i neadekvatan.

Organizacije i poslodavci mogu osnovati mirovinske fondove za svoje zaposlenike, u kojima će se upravljati prikupljenim ušteđenim sredstvima, kako bi se kasnije zaposlenicima iz tih ušteđenih sredstava mogle isplaćivati mirovine. Postoje obvezni i dobrovoljni mirovinski fondovi. Obvezni mirovinski fondovi nastaju temeljem odobrenja za osnivanje i rad koje izdaje Agencija. U obvezne mirovinske fondove mogu ulagati sve zaposlene osobe, a svaka osoba može biti član samo jednog obveznog mirovinskog fonda. S druge strane, dobrovoljni mirovinski fondovi kako što i naziv nalaže u potpunosti su dobrovoljni, pojedinac ih može samo odabrati u slučaju da on to želi. Kod dobrovoljnih mirovinskih fondova, za razliku od obveznih ne postoji strogo definirani iznos uplata ni dinamike. Zadatak mirovinskih fondova, ali i cijelog mirovinskog sustava je osigurati dostatne prihode u starijoj životnoj dobi. Prilagodba mirovinskog sustava novim okolnostima uz istodobno osiguranje financijske održivosti sustava od iznimne je važnosti za socijalnu sigurnost svakog budućeg umirovljenika. Svjesni smo promjena i nove tehnologije koja nas okružuje, a činjenica je da se sa promjenom tehnologije javljaju i promjene u svijetu rada. Već sada kod mlađe populacije prisutan je problem nezaposlenosti odnosno dugih razdoblja nezaposlenosti i teškog pronalaska posla. Tehnologija smanjuje potrebu za radnom snagom, a uz to kao problem javlja se i pojava novih te nekonvencionalnih radnih mjesta. Sve te situacije dovode do toga da ćemo se u budućnosti

susresti sa situacijom u kojoj gospodarski rast neće značiti i porast zaposlenosti. Društvena solidarnost danas predstavlja važnu komponentu socijalne sigurnosti, no u takvoj situaciji društvena solidarnost i odgovornost države odnosno javnog proračuna biti će sve veća.

9. LITERATURA

1. Bejaković P. et. al., Analiza mirovinskog sustava, Institut za javne financije, preuzeto 15.05.2023. s file:///C:/Users/JB/Downloads/bejakovi%C4%87-analiza_mirovinskog_sustava-2011-ijf_727-draft.pdf
2. Državni zavod za statistiku [DZS], (bez dat.) Objavljeni konačni rezultati Popisa 2021. Preuzeto 10.05.2023. s <https://dzs.gov.hr/vijesti/objavljeni-konacni-rezultati-popisa-2021/1270>.
3. E-građani (bez dat.) Obvezni mirovinski fond (prijava/promjena), preuzeto 25.05.2023. s <https://gov.hr/hr/obvezni-mirovinski-fond-prijava-promjena/1938>
4. E-građani (bez dat.) Sustav mirovinskog osiguranja, preuzeto 24.05.2023. s <https://gov.hr/hr/sustav-mirovinskog-osiguranja/846>
5. Enciklopedija.hr (bez dat.) Socijalna politika, preuzeto 03.07.2023. s <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=56932>
6. E-Savjetovanja (bez dat) Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim mirovinskim fondovima, preuzeto 27.06.2023. s <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=21844>
7. HANFA (bez dat.) Mjesečno izvješće za travanj 2023., preuzeto 20.05.2023. s <https://www.hanfa.hr/vijesti/mjesečno-izvješće-za-travani-2023/#>
8. HANFA (siječanj 2023) Odabrani pokazatelji sektora financijskih usluga, preuzeto 26.05.2023. s https://www.hanfa.hr/media/9106/spf_siječanj-23_932023.pdf
9. Hrportfolio.hr (bez dat.) Dobrovoljni mirovinski fondovi, preuzeto 25.05.2023. s <https://hrportfolio.hr/mirovinski-fondovi>
10. Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga [HANFA], O nama, preuzeto 19.06.2023. s <https://www.hanfa.hr/o-nama/>
11. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje [HZMO], Izvješće o radu i poslovanju Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, preuzeto 20.05.2023. s https://www.mirovinsko.hr/UserDocsImages/listalice/dokumenti/izvjesce_o_radu_2021/index.html
12. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje [HZMO], Novi model obiteljskih mirovina od 1. siječnja 2023., preuzeto 15.05.2023. s <https://www.mirovinsko.hr/hr/novi-model-obiteljskih-mirovina-od-1-sijecnja-2023-2566/2566>
13. Jutarnji list.hr (24.05.2023), Izvješće za travanj, preuzeto 24.05.2023. s <https://novac.jutarnji.hr/novac/aktualno/hanfa-prinosi-svih-kategorija-mirovinskih-fondova-su-u-plusu-i-dalje-najvise-se-ulaze-u-obveznice-15339139>

14. Migracije.hr (bez dat.) Mirovinsko osiguranje u RH, preuzeto 24.05.2023. s <https://migracije.hr/mirovinsko-naslovna/>
15. Milidrag Šmid Jagoda, Reforma mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj, preuzeto 24.05.2023. s <http://socijalno-partnerstvo.hr/wp-content/uploads/2013/04/Izvj%C5%A1taj-Reforma-mirovinskog-sustava-u-Republici-Hrvatskoj.pdf>
16. Mirovina.hr (03.09.2019.), Na svijetu trenutačno živi ovih 10 'generacija'. Kojoj vi pripadate?, preuzeto 30.06.2023. s <https://www.mirovina.hr/novosti/na-svijetu-trenutacno-zivi-ovih-10-generacija-kojoj-vi-pripadate/>
17. Narodne novine (NN), Statut Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, preuzeto 16.06.2023. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_02_28_485.html
18. Narodne novine (NN), Strategija razvitka Republike Hrvatske "Hrvatska u 21.stoljeću", preuzeto 15.05.2023. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_07_108_1429.html
19. Narodne novine (NN), Zakon o mirovinskom osiguranju, preuzeto 21.05.2023. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1998_07_102_1409.html
20. Petrović, S. (2007). Porez na dohodak i doprinosi za socijalno osiguranje u Hrvatskoj, 1994.-2007., Revija za socijalnu politiku, 14 (3-4), preuzeto 20.05.2023. s <https://hrcak.srce.hr/file/47950>
21. Polović I. (2017.) Mirovinski sustav u Republici Hrvatskoj (završni rad), Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, preuzeto 20.05.2023. s <https://repozitorij.vuka.hr/islandora/object/vuka:626>
22. Poslovni dnevnik.hr (31.05.2014), Što trebate znati o novim kategorijama mirovinskih fondova, pristupljeno 20.05.2023. s <https://www.poslovni.hr/hrvatska/sto-trebate-znati-o-novim-kategorijama-mirovinskih-fondova-272701>
23. Potočnjak Ž., (2000.) Nova koncepcija i struktura hrvatskog mirovinskog sustava, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Zagreb
24. Pravilnik o obavljanju poslova Banke skrbnika, (NN 65/2001.) preuzeto 19.06.2023. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_07_65_1071.html
25. Puljiz V., (1995.) Bismarckove socijalne reforme, Pravni fakultet sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, preuzeto 24.05.2023. s <http://www.rsp.hr/ojs2/index.php/rsp/article/viewFile/518/507>
26. Puljiz V., (1998.) Kriza i reforme mirovinskih sustava: Teze za raspravu, Pravni fakultet sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, preuzeto 25.05.2023. s [file:///C:/Users/JB/Downloads/OJS_file%20\(1\).html](file:///C:/Users/JB/Downloads/OJS_file%20(1).html)

27. Puljiz V., (2007.) Hrvatski mirovinski sustav: korijeni, evolucija i perspektive, Pravni fakultet sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, preuzeto 19.04.2023. s <https://hrcak.srce.hr/file/47933>
28. Raiffeisen mirovinski fondovi (bez dat.) Dobrovoljni mirovinski fondovi, preuzeto 20.05.2023. s <https://www.rm.f.hr/dobrovoljni-mirovinski-fondovi-12/12>
29. Raiffeisen mirovinski fondovi (bez dat.) Obvezni mirovinski fondovi, preuzeto 20.05.2023. s <https://www.rm.f.hr/obvezni-mirovinski-fondovi/29>
30. Rismondo, M. (2010). Hrvatski sustav mirovinskog osiguranja i europski socijalni model. *Revija za socijalnu politiku*, 17 (1), preuzeto 03.07.2023. s <https://hrcak.srce.hr/file/75224>
31. Sabor.hr (bez dat.) Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2022. godinu, preuzeto 20.05.2023. s https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2023-04-03/153403/ZAJEDNICKO_IZVJ_MIROVINSKA_DRUSTVA_2022.pdf
32. Središnji državni portal (bez dat.) Dobrovoljna mirovinska štednja (III. stup), preuzeto 24.05.2023. s <https://mss.gov.hr/kapitalizirana-stednja-ii-i-iii-stup/dobrovoljna-mirovinska-stednja-iii-stup/153>
33. Središnji registar osiguranika [REGOS], O Regos-u, preuzeto 24.05.2023. s <https://regos.hr/o-regosu/uvod>
34. Štimac D., (2002.) Uloga banke skrbnika u mirovinskoj reformi, preuzeto 19.06.2023. s <https://hrcak.srce.hr/file/9064>
35. Vehovec M., (2011.) Financijska i mirovinska pismenost: međunarodna iskustva i prijedlozi za Hrvatsku, preuzeto 19.06.2023. s <https://hrcak.srce.hr/file/115362>
36. Vlada Republike Hrvatske (2002.), Mirovinski sustav i socijalna skrb, preuzeto 15.05.2023. s <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/Arhiva//148.%20-%201.a.pdf>
37. Vuković, S. (2005). Mirovinski sustav u Republici Hrvatskoj – temeljni pokazatelji. *Revija za socijalnu politiku*, 12 (3-4), preuzeto 03.07.2023. s <https://hrcak.srce.hr/file/47768>
38. Zakon o dobrovoljnim mirovinskim fondovima (NN 19/14, 29/18, 115/18) preuzeto 22.05.2023. s <https://www.zakon.hr/z/709/Zakon-o-dobrovoljnim-mirovinskim-fondovima>
39. Zakon o hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga (NN 140/05,154/11,12/12), preuzeto 19.06.2023. s <https://www.zakon.hr/z/215/Zakon-o-Hrvatskoj-agenciji-za-nadzor-financijskih-usluga->
40. Zakon o mirovinskom osiguranju (NN 157/13, 151/14, 33/15, 93/15, 120/16,18/18, 62/18, 115/18, 102/19, 84/21, 119/22) preuzeto 20.05.2023. s <https://www.zakon.hr/z/91/Zakon-o-mirovinskom-osiguranju>

41. Zakon o obveznim mirovinskim fondovima (NN 19/14, 93/15, 64/18, 115/18, 58/20),
preuzeto 22.05.2023. s <https://www.zakon.hr/z/708/Zakon-o-obveznim-mirovinskim-fondovima>
42. Živić D., (2020.) Regionalne posebnosti demografskog starenja: Svijet, EU, Hrvatska,
preuzeto 15.05.2023. s
[file:///C:/Users/JB/Downloads/1160995.Zbornik_2020_samo_ivi%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/JB/Downloads/1160995.Zbornik_2020_samo_ivi%20(1).pdf)

10. DODATAK

Popis slika:

Slika 1. Stupovi mirovinskog osiguranja (HANFA, bez dat.).....	9
Slika 2. Organizacija prvog dijela mirovinskog sustava.....	10
Slika 3. Broj osiguranika i korisnika mirovina na dan 31.12.2021.	12
Slika 4. Osiguranici prema dobi na dan 31.12.2021.	13
Slika 5. Osiguranici prema osnovi osiguranja na dan 31.12.2021.	13
Slika 6. Broj korisnika starosne i prijevremene starosne mirovine	14
Slika 7. Korisnici prema vrstama mirovina u %.....	15
Slika 8. Organizacija drugog dijela mirovinskog sustava	16
Slika 9. Organizacija trećeg dijela mirovinskog sustava	17
Slika 10. Informiranost o mirovinskom sustavu (vlastita izrada autorice).....	31
Slika 11. Pravo na starosnu mirovinu (vlastita izrada autorice)	32
Slika 12. Isplata mirovina II. stupa (vlastita izrada autorice).....	33
Slika 13. Očekivanja od mirovina u budućnosti (vlastita izrada autorice).....	34
Slika 14. Ulaganje u DMF (vlastita izrada autorice)	34
Slika 15. Namjera ulaganja u DMF (vlastita izrada autorice)	35

Popis tablica:

Tablica 1. Broj osiguranika i korisnika mirovina u razdoblju od 2006. do 2021.....	11
Tablica 2. Demografske karakteristike (vlastita izrada autorice).....	30
Tablica 3. Upoznatost sa mirovinskim sustavom RH (vlastita izrada autorice)	31